

SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU

Outi Veijonaho

KÄSI KÄDESSÄ MAAILMAAN -
Vertaisohjaajakoulutus Nuorten Kotkain Keskusliitossa

Sosiaali- ja terveysala Pori
Sosiaalialan koulutusohjelma
Erityisryhmien sosiaalipalvelujen suuntautumisvaihtoehto
Maaliskuu 2007

KÄSI KÄDESSÄ MAAILMAAN -
Vertaisohjaajakoulutus Nuorten Kotkain Keskusliitossa

Veijonaho, Outi
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Erityisryhmien sosiaalipalvelujen suuntautumisvaihtoehto
Sosiaali- ja terveysala, Pori
Maaliskuu 2007
Ohjaaja: Kumpulainen, Lenita, KM
YKL: 38.7
41 sivua

Avainsanat: kansalaiskasvatus, varhaisnuorisojärjestö, vertainen, vertaisohjaaja, vertaisryhmä ja ryhmäytyminen

Nykypäivänä lapsilla ja nuorilla on enemmän mahdollisuuksia, mutta myös runsaammin uhkia kuin heidän vanhemmillaan aikanaan. Tämän vuoksi lasten pahoinvointi on lisääntynyt huomattavasti. Lapset kokevat yksinäisyyttä ja yhä useampaa uhkaa syrjäytyminen yhteiskunnan kiihtyvistä tahdist.

Aikuisten ohjaaman harrastustoiminnan on todettu ehkäisevät syrjäytymistä ja lasten päihteidenkäyttöä. Harrastuksilla on myös suotuista vaikutus lapsen ja nuoren kasvuun ja kehitykselle sekä hänen arvomaailmansa muodostumiselle.

Harrastusten järjestäminen on pääasiassa yhdistysten ja yhteisöjen vastuulla. Yhdistyksissä vapaaehtoisesti toimivat ohjaajat ovat harvoin ohjaus- tai kasvatusalan ammattilaisia. Ohjaustyössä mukana olevien tietoa voidaan kuitenkin lisätä yhdistyksen järjestämällä koulutuksella, jolloin myös toiminnan laatu kohenee.

Nuoret Kotkat on sosialidemokraattinen varhaisnuorisojärjestö, joka järjestää monenlaista toimintaa lapsille ja nuorille. Nuorten Kotkien ohjaustyössä aikuisien ohjaajien lisäksi toimii nuoria vertaisohjaajia. Vertaisohjaaja on 13-17-vuotias nuori, joka toimii ohjaajan apuna. Vertaisryhmällä on lapsen ja nuoren kehitykselle suuri merkitys ja se voi vaikuttaa hyvin paljon lapsen tai nuoren valintoihin.

Opinnäytetyönäni kokosin Nuorten Kotkain Keskusliitolle koulutusmateriaalin, jota apuna käyttäen voidaan järjestää koko Suomessa saman sisältöistä koulutusta nuorille vertaisohjaajille. Koulutuksen tarkoituksena on parantaa kotkatoiminnan laatua sekä lisätä nuorten tietoa ohjauksesta ja Nuorista Kotkista.

Koulutusmateriaalia kootessani tein tarvekartoituksen materiaalin tuleville käyttäjille ja laadin koulutusrunгон sekä sisällön tarvekartoituksen tuloksiin tukien. Koulutusrunko muodostuu kuudesta viikonloppukoulutuksesta, joissa käsitellään monipuolisesti ja tasapainoisesti vertaisohjaajalle tärkeitä osa-alueita teorian ja harjoitusten avulla. Koulutusmateriaalissa käydään läpi muun muassa ohjaustyön perusteita, lapsen kasvua ja kehitystä, sosiaalisia taitoja, ongelman ratkaisua sekä erilaisia käden taitoja.

HAND BY HAND ON THE WORLD -
instruction of peer group counselors on the Nuorten Kotkain Keskusliitto

Veijonaho, Outi

Satakunta Polytechnic

Training Programme of Social Studies

Faculty of Social Services of special groups

School of Social services and Health Care, Pori

March, 2007

Supervisor: Kumpulainen, Lenita, MEd

PLC: 38.7

41 Pages

Keywords: public upbringing, children and youth organization, equal, assistant leader, peer group and grouping

Children and teenagers have more opportunities and also much more threats today than their parents had when they were young. That is why poor-being of children has increased remarkably. The children feel themselves lonely and they also have bigger threat to marginalize from increasing speed of society.

Hobby activities that adults counsel are discovered to prevent marginalizing and control the use of intoxicants among children. Hobbies also have positive effects on children's and teenagers growth and formation of values.

The responsibility of organizing activities falls mainly on associations and organizations. Voluntary counselors working for organizations are seldom professionals on education or children raising. However the knowledge of the people, who take part in education work, can be increased by education provided by organizations. At the same time the quality of activities gets better too.

Nuoret Kotkat is social democratic children and youth organization, which organizes many kinds of activities for children and teenagers. The counseling work of Nuoret Kotkat involves not only adult counselors but also young assistant leader. An assistant leader is 13-17-year-old adolescent, who is participating by helping counselors. Peer group has a big importance for the growth of children and teenagers and it may have a huge effect on choices they make regarding their lives.

In this Bachelor's thesis I created the education material for Nuorten Kotkain Keskusliitto. The education for young assistant leaders can be organized by using this material and the same content can be used all over Finland. The purpose of education is to make the quality of Nuoret Kotkat -activities better and increase the knowledge of teenagers regarding the education and Nuoret Kotkat.

The needs of future users of this material have also been taken into account. A survey was created to find out these needs and education frame and all content are also based on the results. The education frame includes six education weekends. During these weekends the material is introduced to assistant leader trainees in theory and in practice, thoroughly and all parts having same importance. Training includes for example basics of education, growth and development of a child, social skills, problem solving and different hand skills.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	6
2. NUORET KOTKAT, SOSIALIDEMOKRAATTINEN VARHAISNUORISOJÄRJESTÖ	6
2.1 Nuorten Kotkien toiminta organisaation eri portaissa	6
2.2 Nuorten Kotkain Keskusliiton toiminnan suuntaviivat 2007-2010	9
3. HARRASTETOIMINTAA VARHAISNUORISOJÄRJESTÖSSÄ	10
3.1 Varhaisnuorisojärjestö kansalaiskasvattajana	10
3.2 Järjestö nuoren kouluttajana.....	12
3.3 Nuorten Kotkien harrastetoimintaa vapaaehtoisvoimin.....	13
4. VERTAINEN OHJAAJANA	13
4.1 Vertaisryhmä ja sen merkitys.....	14
4.2 Ohjaaminen varhaisnuorisoryhmässä.....	15
4.3 Mikä on vertaisohjaaja?	17
5. KOULUTUSMATERIAALIN TYÖSTÄMINEN	17
5.1 Projektin tarkoitus ja tavoitteet	18
5.2 Projektin aikataulu ja toteutus.....	18
5.3 Aineiston hankinta	20
6. TARPEIDEN KARTOITTAMINEN	20
6.1 Menetelmän valinta.....	21
6.2 Tutkimusjoukko	21
6.3 Tutkimuskysymykset	22
6.4 Tulosten analysointi	23
7. PIIRIJÄRJESTÖJEN TOIVEET JA TARPEET	24
7.1 Vertaisohjaaja on aktiivinen ja reipas	24
7.2 Koulutusmateriaaliin liitteeksi leikki- ja vinkkirjanen.....	25
7.3 Monipuolista materiaalia on helpoin käyttää kansiona.....	25
7.4 Koulutusmateriaalia on voitava päivittää ja soveltaa.....	27
8. KOULUTUSPAKETIN KOKOAMINEN	28
8.1 Aineiston kokoaminen	29
8.2 Aihealueiden painottaminen	29
8.3 Asioista kokonaisuuksiksi – aiheista koulutusviikonlopuiksi	30

8.4 Ulkoasu	31
8.5 Koekoulutus	32
9. POHDINTAA	34
LÄHTEET.....	41
LIITTEET	

1. JOHDANTO

Nykyaikana lapset ja nuoret elävät erilaisessa yhteiskunnassa kuin heidän vanhempansa. Heillä on erilaisia mahdollisuuksia, mutta myös uudenlaisia uhkia. On nähtävissä merkkejä siitä, miten huumeet, koulukiusaaminen, syrjäytyminen ja mielenterveydelliset ongelmat varjostavat yhä useamman arkipäivää. (Koskinen 2005, 81.)

Kolmasosalla suomalaisista lapsista on puutteita perushoivassa ja välittömässä psykiatrisen avun tarpeessa on viidesosa lapsistamme. Tämän lisäksi tutkimustulokset kertovat karun lahjomattomalla kielellään, että kolmasosa suomalaislapsista voi vakavissa määrin huonosti. (Kinnunen 2003, 7-9.)

Suurena uhkana nyky-yhteiskunnassa lapsilla nähdään yksinäisyys. Tutkimusten mukaan suomalaiset lapset tuntevat itsensä yksinäisemmiksi kuin Etelä-Euroopan lapset. Puolet peruskoululaisista kertoo olevansa vähintään kaksi iltaa viikossa yksin tai sisarustensa kanssa kotona, siis ilman aikuisen valvontaa ja läsnäoloa. Tämä siitäkin huolimatta, että sekä suomalaiset että ulkomaalaiset tutkimukset osoittavat kiistatta, että yli kymmenen tuntia ilman aikuisen valvontaa viikossa saattaa häiritä lapsen normaalia kehitystä. (Kinnunen 2003, 142-149, Kinnunen 2001, 8.)

Kun lapsi tai nuori liikkuu kaikki illat ilman aikuisen valvontaa ikätovereittensa kanssa, saattaa kiusaus epäsuotavalle käyttäytymiselle kasvaa suureksi. Pikkurikokset, alkoholin käyttö ja seurustelusuhteet tulevat kuvioihin jo varsin nuorena. Suomalaislapset juovat humalahakuisesti nuorempina kuin muiden maiden lapset (Kinnunen 2003, 144-145). Jos lapsi tai nuori alkaa toimia epäsuotuisalla tai jopa laittomalla tavalla, on paluu entiseen yllättävän vaikeaa. Häntä uhkaa myös syrjäytyminen muusta yhteiskunnasta.

Kun lasten ja nuorten tilanne nyky-yhteiskunnassa on näin huolestuttava, kannattaa

julkisen sektorin, valtion ja kuntien, hyödyntää kaikki kolmannelta sektorilta tuleva apu, jotta oravanpyörä saataisiin pysäytettyä. Lapsia ja nuoria voidaan auttaa paljon ennaltaehkäisevällä työllä. Vaikka vanhemmat eivät voisi olla joka hetki läsnä, harrastus voi pelastaa lapsen tai nuoren epäsuotuisalta ryhmäkäyttäytymiseltä edes yhdeksi illaksi viikossa. Harrastustoiminta jatkaa vanhempien antamaa turvallista aikuisen kanssa oloa muutamalla tunnilla viikossa.

Ammatikseen ohjaavilta vaaditaan tulevaisuudessa aina enemmän tietoa ja taitoa (Pöntinen & Totto 2004, 257). Samassa suhteessa kasvaa myös harrastustoiminnan ohjaajien vaatimustaso, jotta toiminta olisi laadukasta ja turvallista. Tämän vuoksi kaikkien ohjaustyössä mukana olevien on saatava koulutusta aivan alusta lähtien, jotta he voisivat olla osaltaan tukemassa lapsia ja nuoria arjessa.

Halusin tehdä opinnäytetyöni lasten ja nuorten hyväksi toimivalle yhdistykselle, koska kolmas sektori on kasvava vaikuttaja monella alalla, myös kasvatuksellisella ja ohjauksellisella toimialueella. Yhä useamman sosionomi (AMK):n työllistää yhdistys tai järjestö ja monet julkisen sektorin toimijat tekevät yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa.

Kokosin Nuorten Kotkain Keskusliitolle koulutusmateriaalin käytettäväksi nuorten vertaisohjaajien perehdyttämiseen. Kartoitin tulevien materiaalin käyttäjien tarpeet ja laadin niiden pohjalta kuusi viikonloppua kattavan koulutuspaketin, jota voidaan käyttää apuna ja runkona nuorille järjestettävissä koulutuksissa. Koulutusmateriaalin päätavoitteet ovat parantaa ohjauksen laatua Nuorissa Kotkissa ja yhdenmukaistaa eri piirijärjestöjen vertaisohjaajien koulutusta.

Nuorten Kotkien toiminta pohjautuu sosialidemokraattisiin arvoihin. Siksi vertaisohjaajien toivotaan noudattavan kansainvälisen kotkalaulun ”Käsi kädessä maailmaan” viestiä, jolloin heistä tulisi suvaitsevaisia ja sosiaalisia ohjaustyön tekijöitä.

*On tässä käsi ystävän,
me luomme piirin kestävän.
Tovereina toimikaamme
ja yhdes kulkekaamme
nyt kaikkialle maailmaan.*

2. NUORET KOTKAT, SOSIALIDEMOKRAATTINEN VARHAISNUORISOJÄRJESTÖ

Varhaisnuorisojärjestö on järjestö, joka järjestää ohjattua toimintaa pääasiassa peruskouluikäisille lapsille ja nuorille. Varhaisnuorisojärjestöjen yhteinen tavoite on järjestää mielekästä toimintaa lapsille ja nuorille sekä tarjota mahdollisuus jonkun arvopohjan mukaiseen harrastukseen. Suomessa on kymmeniä erilaisia varhaisnuorisojärjestöjä, jotka toimivat kukin omien arvopohjiensa ja tavoitteidensa mukaisesti. Varhaisnuorisojärjestön taustavaikuttajana saattaa olla muun muassa poliittinen puolue tai seurakunta.

2.1 Nuorten Kotkien toiminta organisaation eri portaissa

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen SDP:n varhaisnuorisojärjestö on Nuoret Kotkat (Suomen Sosialidemokraattinen puolue 2007). Nuorten Kotkien sisarjärjestöjä toimii yli 50 maassa Aasiassa, Afrikassa, Etelä-Amerikassa sekä Euroopassa ja kansainvälistä toimintaa on paljon (Nuorten Kotkain Keskusliitto 2007; Koste & Pursiainen 2006, 41-42).

Kaavio 1. Nuorten Kotkien organisaatio

Lähimpänä ihmisiä, toimintaan osallistuvia lapsia ja heidän vanhempiaan Nuorissa Kotkissa ovat paikallisosastot, kuten Eurajoen Nuoret Kotkat, joka toimii Eurajoen kunnassa. (Kaavio 1) Osastojen pääasiallista toimintaa ovat kerhot, joita järjestetään lapsille ja nuorille ilta-aikaan. Kerhoilla saattaa olla tietty teema, mutta pääasiassa kerhot ovat harrastekerhoja, joissa askarrellaan, pelataan pelejä, leikitään ja puuhataan ryhmässä. Riippuen osaston koosta ja jäsenmäärästä osasto saattaa järjestää myös päivän kestäviä retkiä kylpylöihin tai kulttuuritapahtumiin sekä viikonloppuleirejä. Paikallisosaston on useimmissa tapauksissa perustanut SDP:n puolueosasto, mutta nykypäivänä puolueen osallistuminen osaston perustamiseen ei enää ole välttämätöntä.

Paikallisosastot muodostavat piirijärjestöjä. Suomessa toimii tällä hetkellä 15 piirijärjestöä. Eurajoen Nuoret Kotkat kuuluu Satakunnan Nuoret Kotkat piirijärjestö ry:n.

Piirijärjestöt kattavat koko maan ja niiden rajat noudattavat suurelta osin maakuntarajoja. Piirijärjestöt järjestävät samankaltaisia retkiä kuin paikallisosastot voivat järjestää. Useimmiten piirijärjestöt järjestävät myös viikonlopun tai koko viikon kestäviä leirejä. Piirijärjestöt ovat vastuussa omien vertaisohjaajiensa koulutuksesta.

Suuremmissa kunnissa paikallisosaston ja piirijärjestön välissä saattaa toimia aluejärjestö, johon kuuluu vähintään kolme saman alueen paikallisosastoa. Satakunnan Nuoret Kotkat piirijärjestö ry:n alueella toimii Porin Nuoret Kotkat aluejärjestö ry, johon kuuluvat kaikki Porin kaupungin alueella toimivat paikallisosastot. Aluejärjestö tukee paikallisosastojaan taloudellisesti ja toiminnallisesti. Aluejärjestöt voivat järjestää piirijärjestöjen ja osastojen kanssa hyvinkin samanlaista toimintaa.

Piirijärjestöt puolestaan muodostavat Nuorten Kotkain Keskusliitto NKK ry:n. Keskusliiton painopisteet ovat enemmän hallinnoimisessa ja edunvalvonnassa kuin toiminnan järjestämisessä. Lisäksi Keskusliiton vastuulla on Nuorten Kotkien tunnettuus, josta huolehditaan muun muassa erilaisilla julkaisuilla, kuten toimintaesitteillä ja tapahtumamainoksilla sekä kotkapaidoilla ja kannanotoilla. Nuorilla Kotkilla on myös yhteinen jäsenlehti, Kotkaviesti, joka ilmestyy neljä kertaa vuodessa.

Keskusliitto huolehtii myös kansainvälisestä yhteistyöstä toisten maiden kotkajärjestöjen ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Keskusliiton kautta jäsenistö voi osallistua kansainvälisille leireille sekä seminaareihin. Keskusliitolla on kuitenkin vuosittain toistuvat päätapahtumat, joista osa on koulutusta ja ohjaajana toimimisen tukemista, osa lasten ja nuorten valtakunnallista harrastetoimintaa. Koulutuksissa kehitetään ohjaajien, vertaisohjaajien sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien osaamista ja tietämystä.

Ylintä päätösvaltaa Nuorissa Kotkissa käyttää neljän vuoden välein kokoontuva liittokokous, johon jokainen toimiva piirijärjestö nimeää omat edustajansa. Liittokokous valitsee liittohallituksen, jossa on puheenjohtajiston lisäksi yksi edustaja kustakin piirijärjestöstä. Puheenjohtajistoon kuuluu puheenjohtaja ja kaksi varapuheenjohtajaa. Liittohallitus taas asettaa työryhmiä ja toimikuntia tarpeen mukaan. Työryhmät voivat työskennellä liittokokouskausiksi asetettujen painopistealueiden toteuttamiseksi tai ne voidaan asettaa jonkun tapahtuman järjestelyä varten.

2.2 Nuorten Kotkain Keskusliiton toiminnan suuntaviivat 2007-2010

Nuorten Kotkain Keskusliiton liittokokous pidettiin edellisen kerran 22.-23.4.2006 ja tuolloin hyväksytyt asiakirjat on laadittu vuosille 2007-2010. Liittokokouksessa päätettiin tulevan nelivuotisen liittokokouskauden toiminnan painopistealueista. Nämä painopisteet määritellään toiminnan suuntaviivoissa, sekä kolmen teemaryhmän, tulevaisuus-, vertaisohjaaja- ja ohjaaja- sekä YK:n vuosituhattavoitteen ja Global Village -teemaryhmien raporteissa. Tässä luvussa käsitellään liittokokouksen kirjallisia tuotoksia opinnäytetyön kokoamiseen vaikuttavilta osilta.

Toiminnan suuntaviivat – asiakirjassa esitellään toiminnan teemat liittokokouskaudelle 2007-2010. Pääkohtina ovat lasten turvallinen vapaa-aika, lasten osallisuus ja demokratiakasvatus, sekä kansainvälisyys- ja solidaarisuuskasvatus. Näitä aihealueita tuodaan esille kerhotoiminnassa, leireillä sekä muissa tapahtumissa, joissa lapset ovat ensisijaisesti toimijoina. Puolivuosittain julkaistavissa ohjaajakalentereissa on materiaalia näiden aihealueiden käsittelemiseksi lapsiryhmissä. (Nuorten Kotkain Keskusliitto 2006.)

Toiminnan suuntaviivat määrittelee myös painopisteet toiminnan vahvistamiseksi. Vertaisohjaajien koulutus nähdään hyvin tärkeänä painopistealueena toiminnan jatkuvuuden kannalta. Myös vertaisohjaajuuden lisäksi ohjaajien tukeminen, kouluttaminen ja rekrytointi ovat elintärkeitä toimia. Keskusliiton on myös kuluvana liittokokouskautena pyrittävä tukemaan osasto- ja paikallistoimintaa ja kehittämään uusia toimintatapoja, jotta toiminta pysyy ajan hermolla. Nykyään, kun tarjolla on entistä enemmän erilaisia harrastusvaihtoehtoja, on tunnettuutta myös lisättävä, ettei Nuoret Kotkat huku suuren tarjonnan alle. Hyviin tuloksiin näillä painopistealueilla päästään vain jatkuvalla arvioinnilla ja kehittämisellä. (Nuorten Kotkain Keskusliitto 2006.)

Liittokokouksen aikana työskenteli kolme erilaista teemaryhmää ajankohtaisten ja tärkeitten aiheiden parissa. Teemaryhmän ”Ohjaaja- ja vertaisohjaaja-asiat” raportissa painotetaan vertaisohjaajien pitkäjänteisen koulutuksen merkitystä, ja toivotaan materiaalia koulutuksiin. Ohjaajakoulutuksiin taas toivotaan liitolta ajankohtaisia aihealueita, joissa huomioitaisiin yhteiskunnassa vuosien saatossa tapahtuneet muutokset. Erityisesti mainitaan käytöshäiriöt ja syrjäytyminen. (Nuorten Kotkain Keskusliitto 2006.)

Nuorten Kotkain Keskusliiton liittokokouksessa julkaistu kannanotto korostaa lapsi- ja perhepolitiikan merkitystä. Liittokokous kiinnitti huomiota yhteiskunnassa pitkällä aikavälillä tapahtuneisiin muutoksiin. Erityisesti huomiota tällä hetkellä vaativat lapset ja nuoret, jotka tulevat köyhistä perheistä tai ovat muista syistä syrjäytymisuhan alla. (Nuorten Kotkain Keskusliitto 2006.)

3. HARRASTETOIMINTAA VARHAISNUORISOJÄRJESTÖSSÄ

Vuonna 2000 joka neljäs suomalainen kuului johonkin harraste- tai kulttuuriyhdistykseen, jollainen Nuorten Kotkain Keskusliitto NKK ry:kin on. Vain 17 % ei kuulunut mihinkään yhdistykseen, loppuilla oli jonkun yhdistyksen jäsenyys. Yleisintä Suomessa oli kuulua yhdestä kolmeen yhdistykseen. Tästä huolimatta kolmasosa suomalaisista ei osallistunut vuonna 2000 minkään yhdistyksen toimintaan ja kaksi kolmasosaa ei tukenut taloudellisesti mitään yhdistystä tai hyväntekeväisyysjärjestöä. (Siisiäinen 2002, 16-17.)

3.1 Varhaisnuorisojärjestö kansalaiskasvattajana

Kansalaiskasvatuksessa pyritään kehittämään yksilössä sellaisia ominaisuuksia, jotka ovat yhteiskunnan kannalta toivottavia, ylläpitävät sen tasapainoa tai kehittävät sitä parempaan suuntaan (Nivala 2006, 27). Kansalaisuuden lähtökohdat ovat aina ideologiset ja poliittiset. Niinpä kansalaiskasvatuksen näkökulmasta kasvatuksen tehtävänä on valmentaa ihmistä poliittisen yhteisön täysivaltaiseksi ja toimintakykyiseksi jäseneksi. Kansalaiskasvatus ei voi olla pelkkä yhteiskunnan passiivinen elementti, joka ainoastaan ottaa vastaan vaikutteita ympäröivästä maailmasta. Se on vahva ja dynaaminen tekijä, joka uudistaa ja muokkaa yhteiskuntaa sen jäsenien kautta. (Nivala 2006, 54, 133-134.)

Kansalaiskasvatukseen ei panostettu Suomessa kovinkaan paljon 1900-luvun viimeisinä vuosikymmeninä, joten nyt Suomella on kurottavana pitkä välimatka muihin Euroopan valtioihin (Suutarinen 2006b, 118). Kansalaiskasvatukseen on alettu panostaa kouluissa ja oppilaitoksissa jo muutaman vuoden ajan ja on selvästi nähtävissä, että opiskelijat ja oppilaat osallistuvat kansalaisvaikuttamiseen aikaisempaa enemmän (Suutarinen 2006a, 6; Tulevaisuuden tekijät – Suomi 2015 -kurssi 2003, 67).

Salmivallin (2005, 176-177) tulkinnan mukaan yhdysvaltalaisen psykologi J. R. Harrisin ryhmäsosialisaatioteoria todistaa kaikilla lapsi- ja nuorisoryhmiä ohjaavilla aikuisilla olevan ajateltua merkittävämpi rooli lasten kasvattajana, koska juuri ryhmien toiminnan ohjaamisella on mahdollisuus vaikuttaa lapsiin ja nuoriin. Siispä aikuiset, jotka voivat vaikuttaa ryhmien arvomaailmaan ja toimintaan, voivat osaltaan olla vaikuttamassa myös lasten kehitykseen. Lapset omaksuvat myös paljon aikuisilta saamastaan esimerkistä. Näin ollen harrastusohjaajillakin on suuri vastuu siitä, mikälaista esimerkkiä he antavat lapsille toiminnassaan ja miten he muuten vaikuttavat lasten kehitykseen.

Viimeistään murrosiässä nuoreen vaikuttaviksi tahoiksi perheen sijasta tulevat koulu, harrastukset ja tiedotusvälineet. Nuori muodostaa niistä saamansa tiedon pohjalta käsityksiä yhteiskunnasta ja omasta paikastaan siinä. Tästä johtuen erilaisten kansalais- ja nuorisojärjestöjen ohjelmissa on mukana kansalaiskasvatuksellisia tavoitteita. (Nivala 2006, 58-61.)

Järjestöjen merkitys kansalaiskasvattajana voidaan katsoa varsin suureksi. Onkin nähtävä, että järjestötoimintaan osallistuva nuori altistuu väistämättä oppimisprosesille, jossa hän oppii uutta muiden näkemyksistä ja kehittää avoimuuttaan, suvaitsevaisuuttaan sekä vastuullisuuttaan. Harrastus- ja järjestötoiminta tarjoaa mahdollisuuden tämänkaltaiseen oppimiseen turvallisesti. Osallistuva kansalaisoppiminen nähdään usein toteutuvan käytännössä paremmin kuin esimerkiksi kouluopetukseen sisällytetty kansalaiskasvatus. (Nivala 2006, 61-62.) Toiminnan järjestäjän persoonallinen sitoutuminen ja halu auttaa muita ovat pääasiassa järjestössä toimivien perimmäisiä innostajia. Työ on aina osallistumista ja osallistuvaa, se tapahtuu yhteistyössä muiden kanssa ja on täten aitoa kansalaisuutta, hyvää ja motivoivaa esimerk-

kiä nuorille. (Kurki 2006, 176.)

3.2 Järjestö nuoren kouluttajana

Nuorten Kotkain Keskusliiton toiminnan suuntaviivoissa 2007-2010 määritellään piirijärjestöjen olevan ensisijaisesti vastuussa vertaisohjaajien, eli nuorien apuohjaajien koulutuksesta alueellisesti. Keskusliiton tehtäviin taas kuuluu valtakunnalliset ja kansainväliset vertaisohjaajakoulutukset. (Nuorten Kotkain Keskusliitto 2006.)

Vuonna 2001 tehtiin tyypillisen yhdistyksen malli tarkkailemalla Jyväskylän seudun yhdistyksiä ja niiden toimintaa. Tässä mallissa ilmeni, että 65 % yhdistyksistä pitää oman koulutuksen järjestämistä yhdistyksen toimintaan olennaisesti tai erittäin olennaisesti kuuluvana (Siisiäinen 2002, 28-29). Koulutus mahdollistaa sen, että vapaaehtoistoimijat voivat kehittää itseään ja osaamistaan järjestön toiminnassa ja näin järjestö palkitsee toimijansa. Koulutusta voi olla kaikenlaista ihmissuhdetaidoista taloushallintoon. (Karjalainen 2002, 71.)

Järjestön oma koulutus eroaa yleisestä koulutuksesta sillä, että siinä painotetaan kunkin yhdistyksen toimintaa ja arvopohjaa. Koulutuksessa voidaan esitellä toimintaa, kertoa osallistumismahdollisuuksista ja rekrytoida uusia toimijoita. Nuorten Kotkien koulutuksissa painotetaan sosialidemokraattisia arvoja, joiden pääarvot ovat solidaarisuus, suvaitsevaisuus, tasa-arvoisuus, kansainvälisyys, oikeudenmukaisuus sekä yhteistyökykyisyys. Vertaisohjaajakoulutuksella pyritään kouluttamaan hyvin arvot sisäistäneitä, aktiivisia nuoria, jotka haluavat jatkossakin toimia Nuorten Kotkien ohjaustyössä ja muutenkin toiminnassa mukana.

3.3 Nuorten Kotkien harrastetoimintaa vapaaehtoisvoimin

Harrastukset ovat suuri vaikuttaja lapsen persoonallisuuden kehittymisessä. Mieluisa tekeminen vahvistaa lapsen itsetuntoa ja antaa tylsempiinkin päiviin mukavaa vaihtelua. Parhaimmillaan lapsi voi löytää harrastuksen avulla omia vahvoja alueitaan, mi-

kä puolestaan voi auttaa monissa tärkeissä valinnoissa tulevaisuudessa. (Kinnunen 2003, 129.) Koulun ulkopuoliseen, aikuisen ohjaaman harrastustoimintaan osallistuminen vähentää myös lasten ja nuorten syrjäytymistä ja päihteiden käyttöä (Koskinen 2005, 82).

Tyypillisen yhdistyksen määritelmän mukaan vapaaehtoistyö on useissa tapauksissa yhdistyksen elinehto. Keskimäärin tyypillisessä yhdistyksessä toimii viisi vapaaehtoistyöntekijää, joista jokainen työskentelee noin kaksi tuntia viikossa. (Siisiäinen 2002, 28.)

Vapaaehtoistyön merkitys ja arvostus ovat 1990-luvun lamakauden notkahduksen jälkeen jälleen nousussa (Karjalainen 2002, 71). Vapaaehtoistoiminta tuo elämään sisältöä ja seuraa. Yhteisöön kuulumisen tunne ja osallistuminen ovat tärkeä osa identiteetin luomisessa. (Tulevaisuuden tekijät – Suomi 2015 -kurssi 2003, 63.) Joka kolmas suomalainen osallistuu jonkinlaiseen vapaaehtoistoimintaan. Vaikka osallistuminen aina viestittääkin jonkinlaisesta yhteiskunnallisesta kiinnostuksesta, pääasiassa ihmiset kuitenkin osallistuvat omakohtaisista syistä. (Jokinen & Malin 2000, 10.) Nuorten Kotkien toimintaa järjestetään pääosin vapaaehtoisvoimin. Nuorissa Kotkissa nämä omakohtaiset syyt osallistumiselle ovat edelleen usein poliittisia, onhan järjestö sosialidemokraattinen varhaisnuorisojärjestö. Monet ohjaajat ovat olleet toiminnassa jo lapsina ja lähes yhtä usea on jossain määrin valveutunut myös puolue-toiminnassa.

4. VERTAINEN OHJAAJANA

4.1 Vertaisryhmä ja sen merkitys

Sosiaalipsykologiassa ryhmä määritellään niin, että sen jäseniä yhdistää sosiaalisten suhteiden verkko ja jäsenten välillä on sosiaalista vuorovaikutusta. Lisäksi jäsenillä on yhteinen tavoite, johon päästäkseen ryhmän jäsenet tarvitsevat toisiaan. He ovat

valmiita sovittamaan toimintoja yhteen päästäkseen tavoitteeseen. Ryhmäläiset myös tietävät, keitä ryhmään kuuluu ja he kokevat kuuluvansa ryhmään. (Lahikainen & Pirttilä-Backman 2000, 146.)

Vertaisryhmä muodostuu usein samat arvot omaavista ja samassa sosiaalisessa järjestelmässä toimivista henkilöistä (Veikkolainen 2005, 5). Vertaiset ovat keskenään samalla tasolla sosiaalisesti, emotionaalisesti ja kognitiivisesti, vaikka heidän ei tarvitsekaan olla saman ikäisiä (Salmivalli 2005, 15). Nuorissa Kotkissa suuri osa vertaisryhmän jäsenistä on tavallisten työläisperheiden lapsia ja nuoria, suurimmaksi osaksi peruskouluikäisiä. Enenevässä määrin toimintaan on tullut myös vähävaraisista perheistä syrjäytymisuhan alla olevia lapsia. Joissain suurimpien kaupunkien osastoissa tehdään leirejä järjestettäessä yhteistyötä sosiaalitoimiston kanssa, jotta vähävaraisien perheiden lapsillakin olisi mahdollisuus osallistua harrastetoimintaan.

Vertaisryhmässä olennainen asia on kokoontua säännöllisesti yhteen toimimaan, jakamaan kokemuksia ja iloitsemaan toisten seurasta. (Malin 2000, 17; Veikkolainen 2005, 5.) Vertaisryhmässä toiminta on vastavuoroista, jokainen saa ja jokainen antaa. Monesti ryhmä toimiikin ikään katsomatta identiteetin vahvistajana. (Malin 2000, 17-18.)

Ryhmässä lapsi tai nuori kehittää kykyä tarkastella toimintaansa eri suunnista, tehdä valintoja ja päätöksiä sekä vahvistaa kykyä ottaa vastuu omista ja yhteisistä teoista ja sanoista. Ryhmä tarjoaa myös siihen kuuluville yksilöille mahdollisuuden vaikuttaa ympäröivään maailmaan. (Himberg & Jauhiainen 1998, 94-100.)

Varhaislapsuudessa lapsen kasvattajina ja vaikuttajina ovat lähiyhteisön vanhemmat, eli lähinnä omat vanhemmat. Myöhemmin painotus siirtyy yhteiskunnan virallisille kasvatustahoille, kuten koululle ja harrastuksille. Kuitenkin koko ajan vuorovaikutus vertaisryhmissä toimii tiedostamatta sosialisatiovaikutuksen lähteenä. (Nivala 2006, 54; Siljander 2002, 45-47.)

4.2 Ohjaaminen varhaisnuorisoryhmässä

Ohjaaminen on pääosin ohjaajan ja ohjattavan välistä vuorovaikutusta, jossa pitää

huomioida myös ympäristötekijät (Pöntinen & Totto 2004, 257-258, Vehviläinen 2003, 12). Pelkästään lapsen kanssa oleminen, on vuorovaikutusta, joten sekin on merkityksellistä. Viestinnästä jopa 90 % on sanatonta, kuten ilmeitä ja eleitä, vain 10% on sanallista viestintää. (Autio & Kaski 2005, 77.)

Lasta ohjattaessa on huomattava, että hänen käsityksensä maailmasta on varsin mi-näkeskeinen ja hän tulkitsee sanatonta viestintää sen kautta. Lapsi uskoo, että ohjaa-jan pahan tuulen purkaukset johtuvat hänestä tai ovat jollain tavalla hänen aiheutta-miaan. (Autio & Kaski 2005, 77.)

Vuorovaikutussuhteessa luodaan ohjattavalle edellytykset oppia, hän työstää koke-maansa, ja soveltaa sitä aikaisempiin kokemuksiinsa (Pöntinen & Totto 2004, 257-258). Ohjauksessa pyrkimyksenä on edistää toisen henkilön hyvinvointia ja kehitys-tä, elämän onnistumista (Kosonen 2000, 315). Nuorissa Kotkissa tämä toinen henkilö on toiminnassa mukana oleva lapsi tai nuori.

Ohjaajan tärkein vuorovaikutustaito on kyky kuunnella ja kuulla. Kun lapsi tai nuori kokee, että häntä kuunnellaan, hänen luottamuksensa ohjaajaa kohtaan kasvaa. Luot-tamus taas mahdollistaa hyvän ja avoimen vuorovaikutuksen ja turvallisen ilmapiirin muodostumisen. (Autio & Kaski 2005, 78-79.)

Helenius (2004, 20) korostaa aikuisen merkitystä lasten leikeissä, sillä lapsi kaipaa aikuista tukemaan leikkejään erityisesti kehityksen siirtymävaiheissa. Vaikka lapsi leikkisi itsenäisesti, on aikuisen oltava tietoinen lapsen leikeistä, jotta hän voi tarvit-taessa puuttua niiden kulkuun tai pinnalle nouseviin tunteisiin. On kuitenkin vältettä-vä liian herkästi puuttumista, sillä se rikkoo lapsen luovan leikin. Ohjaajan tulee oh-jailla luovaa leikkiä jo ennalta, jotta hankalilta ja leikkejä häiritseviltä tilanteilta voi-taisiin välttyä. Suurin osa leikin ohjauksesta tapahtuu välillisesti, vaikka lukemalla leikkiä tukeva satu, tai muuten herättämällä ajatuksia, josta lapset muodostavat itse leikin (Helenius 1993, 95-98).

4.3 Mikä on vertaisohjaaja?

Nuorten Kotkien toiminnassa ohjaustyöhön osallistuu ohjaajia ja vertaisohjaajia. Varsinaiset ohjaajat kantavat vastuun toiminnasta. He ovat aina täysi-ikäisiä ja heillä on valmiudet huolehtia heille uskotuista asioista. Ohjaajien apuna ovat vertaisohjaajat, jotka ovat pääsääntöisesti 13-17-vuotiaita nuoria (Nuorten Kotkain Keskusliitto 2007). Vertaisohjaajille annetaan erilaisia tehtäviä kunkin taitojen, tietojen ja senhetkisten valmiuksien mukaan. Jokaisessa tehtävässä huomioidaan kuitenkin, että vertaisohjaajan tekemisistä on aina viimekädessä vastuussa aikuinen ohjaaja.

Vertaisohjaaja, toisin kuin ohjaaja, asettuu toisten kerholaisten rinnalle, ei yläpuolelle. Hän erottuu ryhmästä jo ennen vertaisohjaajuutta aktiivisena toimijana. Vertaisohjaaja ei ole millään tavalla erikoinen tai erinomainen ihminen, vaan aivan tavallinen nuori, joka hallitsee sosiaalisen kanssakäymisen ja vastavuoroisuuden muiden ryhmän nuorten kanssa. (Veikkolainen 2005, 5-6.)

Vertaisohjaajan tehtävänä on toimia tietynlaisena puskurina nuorten ja ohjaajien välillä. Hän auttaa ohjauksessa ohjaajia, mutta samalla tuo palautetta toiminnasta ja ohjauksesta lapsilta ja nuorilta ohjaajille. Erityisen tärkeää on muistaa, että nuori vertaisohjaaja toimii vain ohjaajien apuna, eikä milloinkaan ole päävastuussa, tai toimi yksinään. (Veikkolainen 2005, 6-7.)

5. KOULUTUSMATERIAALIN TYÖSTÄMINEN

Opinnäytetyöni on toiminnallinen tilaustyö, suunnittelin Nuorten Kotkain Keskusliitolle vertaisohjaajien koulutusmateriaalin. Tämä materiaalipaketti on tarkoitettu Nuorten Kotkien piirijärjestöjen käyttöön. Paketissa esitellyn koulutuksen kestoksi on ajateltu kolme vuotta ja laajuudeksi kuusi viikonloppukoulutusta. Vertaisohjaajan koulutusmateriaalia on kyselty vuosien varrella eri piirijärjestöjen taholta ja se on todella toivottu ja tarpeellinen väline vapaaehtoisten järjestäessä

koulutusta uusille vapaaehtoisille nuorille.

5.1 Projektin tarkoitus ja tavoitteet

Koska Nuoret Kotkat toimii pääasiassa vapaaehtoisvoimin, läheskään kaikilla ohjaustoimintaan osallistuvilla ei ole minkäänlaista alan ammatillista koulutusta. Koulutusmateriaalin tarkoituksena on tukea vapaaehtoisia ohjaajia ja kouluttajia, jotta he pystyisivät antamaan nuorille, vertaisohjaajan työhön alkaville ohjauksen pohjatiedot, joiden avulla he voivat aloittaa ohjaajaksi opettelun. Materiaaliin on laadittu runko, jossa käsiteltävät aihealueet on jaettu tasaisesti kuuden viikonlopun kesken. (Liite 3) Lisäksi materiaali sisältää teoriaa, harjoituksia ja aineistoluetteloja.

Käyttöön tullessaan Vertaisohjaajien koulutusmateriaali mahdollistaa kaikissa piirijärjestöissä saman sisältöisen koulutuksen nuorille vertaisohjaajille. Nuorten Kotkain Keskusliitto on jo pitkään havainnut tarpeen yhtenäistää eri puolilla Suomea käytössä olevia käytäntöjä vertaisohjaajien koulutuksessa, mutta keinot tähän suureen ja haastavaan työhön ovat olleet vähäiset. Koulutusmateriaalin toivotaan olevan ensimmäinen suuri ja konkreettinen askel kohti yhtenäistä vertaisohjaajakäytäntöä. Yhtenäistetyllä koulutuskäytännöllä puolestaan pyritään tukemaan nuorten halua kehittyä vertaisohjaajasta ohjaajaksi, sekä parantaa jatkuvuutta ja laadukkuutta toiminnassa.

5.2 Projektin aikataulu ja toteutus

Tiedustelin Nuorten Kotkain Keskusliiton pääsihteeri Esa Kaskimolta marraskuussa 2005, onko hänellä tarjota minulle aihetta opinnäytetyöhöni. Kaskimo otti minuun yhteyttä viikon kuluttua, ja tarjosi aiheeksi materiaalin kokoamista vertaisohjaajien kouluttamiseen. Kiinnostuin välittömästi aiheesta ja aloin työstämään sitä mielessäni. Kun olin ilmoittanut ottavani aiheen vastaan, yhteyshenkilökseni Nuorten Kotkain Keskusliitosta nimettiin kulttuuri- ja kansainvälisten asioiden sihteeri Soili Sirenne. Sirenteen jäätyä äitiyslomalle joulukuussa 2006 jatkoin työskentelyä hänen sijaisensa Minna Räsäsen sekä pääsihteeri Esa Kaskimon kanssa.

Kun yhteyshenkilö oli nimetty, aloimme yhdessä Sirenteen kanssa hahmotella, mitkä ovat Nuorten Kotkain Keskusliiton toiveet ja odotukset, sekä miten ne kohtaavat minun tarpeeni. Näiden keskustelujen pohjalta laadin tutkimus-suunnitelman, jonka hyväksytin Sirenteellä. Kun tutkimussuunnitelma oli valmis, allekirjoitimme hankesopimuksen opinnäytetyöstä 10.2.2006.

Sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen aloin työstämään piirijärjestöille postitettavaa tarvekartoituskyselyä (Liite 1). Kyselylomakkeet postitettiin kaikille 15 piirijärjestölle 6.4.2006, ja niiden viimeinen palautuspäivä määriteltiin kahden kuukauden päähän, toukokuun loppuun. Toukokuun viimeisellä viikolla lähetin piirijärjestöihin sähköpostitse muistutusviestin ja jatkoin palautusaikaa viikolla, koska vastauksia oli saapunut vain kuusi. Kesäkuun alkuviikkoina, kun palautuneita vastauksia oli 12, aloin purkamaan tutkimustuloksia saadakseni pohjatiedot koulutusmateriaalin koamiseen.

Ensimmäiset luonnokset koulutusmateriaalista esittelin Nuorten Kotkain Keskusliiton edustajille 9.9.2006. Tämän jälkeen aloin painottaa työskentelyäni koulutuspaketin kokoamiseen, tehden kuitenkin opinnäytetyötekstiä rinnalla. 18.-19.11.2006 koeikäytin koulutuspaketin ensimmäisen koulutusviikonlopun pienryhmälle Satakunnassa ja koulutuksesta saamani palautteen avulla tein vielä joitain muutoksia koulutusmateriaaliin. Marraskuun 2006 lopussa koulutus-materiaaliaineisto toimitettiin taittaja Taina Leinolle, joka teki muissakin Keskusliiton materiaaleissa toimivaksi koetulla ulkoasulla materiaalista kokonaisuuden. Oikovedokset sain nähtäväksi joulukuun ensimmäisellä viikolla 2006. Siihen tehtyjen korjausten ja muutosten teon jälkeen materiaali lähti painoon joulukuun puolivälissä. Koulutusmateriaali julkaistiin Nuorten Kotkain Keskusliiton Vertaisohjaajien kouluttaja -koulutuksessa 27.-28.1.2007, jolloin valmiit kansiot tulivat myös jakeluun.

Kun olin toimittanut koulutusmateriaalin taittajalle, aloin jälleen keskittyä opinnäytetyötekstiin. Teksti oli jo rinnalla tehtynä rakentunut melko hyvin ja loppu työskentely oli tarkentamista, hiomista sekä täydentämistä. Se valmistui esitettäväksi 29.3.2007.

5.3 Aineiston hankinta

Pääsääntöisesti kaikki koulutusmateriaaliin haettu tieto on etsitty joko tietokirjallisuudesta tai internetin luotettaviksi katsomistani sivustoista. Harjoituksina käytin myös koulutuksessani tai suorittamillani vertaisohjaaja- ja muilla ohjaustyön kursseilla tehtyjä harjoituksia. Kaikki käyttämäni teokset löytyvät myös koulutusmateriaalin aineistoluetteloista. Lisäksi aineistoluetteloista löytyy myös teoksia, joihin olen opintojeni kuluessa tutustunut, sekä kirjallisuutta, josta uskon olevan hyötyä aiheesta hieman vähemmän tietävällekin kouluttajalle. Kaikessa kirjallisuudessa olen pyrkinyt huomioimaan, että teoksen pitää olla helposti luettavaa ja ymmärrettävää kaikkien ammattialojen edustajille, ei ainoastaan sosiaali- tai kasvatustieteen ammattilaisille, sekä kirjan tietomäärän pitää olla riittävän suuri jotta sen voi lukea irrallisena muusta kirjallisuudesta.

Kun koulutusmateriaali oli pääpiirteittäin koottu, pidin pienelle nuorisojoukolle koekoulutuksen marraskuussa 2006, jossa sain kokeilla ensimmäistä koulutusviikonloppua käytännössä. Koulutuksella halusin tarkistaa materiaalin riittävyyden viikonlopun pituiseen koulutukseen. Tahdoin myös varmistaa, että materiaali mahdollistaa monipuolisen ja mielenkiintoisen koulutuksen järjestämisen. Samalla halusin konkreettisesti seurata vertaisohjaajaksi pyrkivien nuorten kykyä toimia yhdessä ja ryhmäytyä yhtenäiseksi joukoksi. Koulutuksen jälkeen minulla oli vielä mahdollisuus tehdä muutoksia koulutusmateriaaliin.

6. TARPEIDEN KARTOITTAMINEN

Piirijärjestöt vastaavat pääsääntöisesti vertaisohjaajien koulutuksesta. Kartoittaakseni koulutusmateriaalin käyttäjien, eli piirijärjestöjen tarpeet, laadin heille kyselyn, jossa tiedustelin heidän odotuksiaan vertaisohjaajiksi alkavista nuorista ja vertaisohjaajien koulutusmateriaalista. Kyselyllä halusin varmistaa, että koulutusmateriaalista tulee kaikille piirijärjestöille sopiva ja toimiva kokonaisuus. Siitä on myös löydettävä piiri-

järjestöjen kaipaamat ja tarvitsemat aihealueet siinä muodossa, mikä on heille paras ja käyttökelpoisin. Halusin koota yleispätevän, sovellettavissa olevan materiaalin, joka sopisi kaikille, eikä olisi vain yhtä tai kahta piirijärjestöä täydellisesti palveleva.

6.1 Menetelmän valinta

Käytin tutkimuksessa niin kutsuttua Survey-menetelmää, eli tein kyselylomakkeen, jolla selvitin vastauksia tutkimusongelmiini. Kyselylomakkeesta tein puolistrukturoidun. Osa kyselyn kysymyksistä oli strukturoituja, mutta kysely sisälsi myös olennaisia avoimia kysymyksiä. Pieni otanta mahdollisti avoimien kysymysten käsittelyn niiden vaatimalla huolellisuudella.

Tavoitteenani oli saada kyselyllä suuntaa sisällöllisiin päätöksentekoihin, eli varmistaa että koulutuspaketti palvelee kaikkia sen käyttäjiä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä selvityksen tarkoitus on puuttuvan tiedon määrittäminen, (Vilka & Airaksinen 2004, 58.) eli tässä tapauksessa tarpeen kartoittaminen. Tarkoitukseni oli kartoittaa perustietoja, ei niinkään porautua syvemmälle.

6.2 Tutkimusjoukko

Tarvekartoitusta koskeva kysely lähetettiin kaikkiin piirijärjestöihin, joita on yhteensä 15. Saatekirjeessä (Liite 2) kerroin, että piirijärjestöt voivat valita keskuudestaan joko yhden vastaajan, joka on perillä piirijärjestön vertaisohjaaja-toiminnasta tai koamaan vastaukset piirihallitukselta. Kyselyssä en personoinut vastaajaa tai vastaajia millään tavalla.

Koska piirijärjestöt ovat pääsääntöisesti vastuussa uusien vertaisohjaajien koulutuksesta, he ovat parhaita asiantuntijoita vastaamaan tämän tyyppiseen tarvekartoitukseen. Koska piirijärjestöjä on vain 15, en nähnyt tarpeelliseksi ottaa otantaa, vaan lähetin kyselyn kaikille. Tutkimusjoukko ei kasvanut liian laajaksi käsitellä, mutta oli kuitenkin tarpeeksi suuri riittävän vastausmäärän saavuttamiseksi.

6.3 Tutkimuskysymykset

Tarpeita kartoittaakseni laadin kolme tutkimuskysymystä, joihin lähdin kyselylomakkeella hakemaan vastauksia. Tutkimuskysymykset olivat:

1. Mitä tietoja ja taitoja nuorelta odotetaan hänen toimiessaan Nuorissa Kotkissa vertaisohjaajana?
2. Mitä oheismateriaalia piirijärjestöt kaipaavat koulutuspakettiin itse koulutus-pohjien lisäksi?
3. Millaisia toiveita piirijärjestöillä on koulutuspaketin toteutuksesta ja ulkoasusta? Missä muodossa materiaali on helppokäyttöisin?

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä halusin selvittää piirijärjestöjen määritelmän vertaisohjaajalle ja vastaajien näkemysten väliset erot. Jotta voi rakentaa hyvän koulutusmateriaalin, pitää huomioida lähtötaso, ja toisaalta odotukset lopputuloksesta, eli siitä, mitä nuoren pitää piirijärjestön mielestä hallita koulutuksen päätyttyä.

Nuorten Kotkain Keskusliitolle tekemässäni tuotoksessa on olennaisinta, että se sisältää koulutusmateriaalin tärkeiksi koetuista aihealueista. Toisella tutkimuskysymyksellä halusin kuitenkin selvittää mahdollisen muun materiaalin tarpeen, ja samalla päästä selville siitä, onko nämä materiaalit sisällytettävissä kokoamaani pakettiin, vai annanko ne Nuorten Kotkain Keskusliitolle tiedoksi.

Nykyaikana monet sähköiset julkaisutavat ovat nopeita ja yksinkertaisia käyttää, mutta ovatko ne kaikkien käyttäjien mieleen? Tätä halusin selvittää kolmannella tutkimuskysymyksellä, jonka asetin saadakseni tietää, missä muodossa materiaali olisi heille helpoin ottaa käyttöön, ja miten he saisivat siitä parhaan hyödyn. Lisäksi halusin saada selville, mitä aihealueita piirijärjestöt toivoivat käsiteltävän koulutusmateriaalissa.

Kun olin saanut näihin kysymyksiin vastaukset, olin jollain tavoin selvillä siitä, mitä

piirijärjestöt odottavat koulutuspaketilta ja minkälaisella materiaalilla olisi eniten käyttöä. Tarkoitukseni ei ollut tehdä tärkeän näköistä painotuotetta, vaan mahdollisimman hyvin kaikkia piirijärjestöjä palveleva koulutusmateriaali.

6.4 Tulosten analysointi

Kysymys kolme oli monivalintatehtävä, jossa jokaisessa kohdassa oli viisi vaihtoehtoa. Laskiessani vastauksista keskiarvoa jätin täysin huomioimatta ”en osaa sanoa”- sekä ”ei yhtään tärkeää” -vastaukset. Laskin yhteen kunkin vaihtoehdon vastaukset ja laskin jäljelle jääneistä kolmesta vastausvaihtoehdosta ”hieman tärkeä”, ”tärkeä” ja ”erittäin tärkeä” keskiarvon.

Kysymykset kuusi, seitsemän ja yhdeksän olivat strukturoituja kysymyksiä, joissa jokaiseen vaihtoehtoon vastattiin vain, jos vaihtoehto vastasi piirijärjestön mielipidettä. Näiden kysymysten vastaukset laskettiin yhteen ja katsoin olennaisiksi kohdat, joihin yli puolet vastaajista oli tehnyt merkinnän.

Kahdeksannessa kysymyksessä pyysin valitsemaan kolme vaihtoehtoa ja merkitsemään ne mielekkyyssjärjestyksessä numeroilla 1, 2 ja 3 niin, että 1 on mielekkäin. Tarkastellessani vastauksia annoin mielekkäimmälle vaihtoehdolla painokertoimen 3, toiseksi mielekkäimmälle 2 ja kolmanneksi mielekkäimmälle 1. Laskemalla kunkin vaihtoehdon vastaukset yhteen ja kertomalla ne painokertoimella, sain tulokseksi summat, joista näin kunkin vaihtoehdon suosion. Tällä laskutavalla suurin tulos oli myös suosituin.

7. PIIRIJÄRJESTÖJEN TOIVEET JA TARPEET

Koska tavoitteenani oli tehdä koulutusmateriaalista mahdollisimman hyvin ja helposti hyödynnettävä kaikki piirijärjestöt huomioon ottaen, laadin kyselylomakkeen, joka

lähetettiin kaikille 15 piirijärjestölle. Vastauksia palautettiin 12, joten vastausprosentiksi tuli 80 %. Vastausten pääasiallinen sävy oli koulutusmateriaalia kohtaan myönteinen, jotkut jopa lopuksi kiittelivät materiaalin tulevan tarpeeseen.

Tuloksiin on lisätty lainauksia vastauslomakkeiden avoimista kysymyksistä. Lainauksissa ilmenee monta kertaa sana ”vertsu”, joka on Nuorissa Kotkissa yleisesti käytössä oleva lyhennys sanasta vertaisohjaaja.

7.1 Vertaisohjaaja on aktiivinen ja reipas

Vertaisohjaajaksi alkavalta nuorelta ei odoteta ennestään ihmeellisiä taitoja, niiden odotetaan kehittyvän koulutuksen aikana. Sen sijaan pienet, mutta tärkeät ominaisuudet nuorella ovat arvossaan. Aktiivisuus ja innostuneisuus ovat hyvin tärkeitä ominaisuuksia vertaisohjaajassa, samoin avoimuus, vastuuntuntoisuus sekä luotettavuus. Nuoren pitäisi myös tulla toimeen erilaisten lasten ja aikuisten kanssa sekä olla sosiaalinen.

”Nuori, joka viihtyy ja puuhastelee lasten kanssa, on oma-aloitteinen ja auttaa ohjaajia jo ennen kun häntä on ”kutsuttu” vertsuksi. Innostunut ja motivoitunut. Luonteessa piilee myös jämäkkyyttä, jonka hallinta opitaan koulutuksessa.”

Monessa vastauksessa pidettiin erittäin tärkeänä nuoren halua toimia vertaisohjaajana. Hyvin tärkeää on myös, että nuori tietää mihin on alkamassa, hän on toiminut jo jonkin aikaa Nuorissa Kotkissa sekä tietää mistä järjestöstä on kyse ja mitä vertaisohjaaja siinä tekee.

”Paras tulee sellaisesta, joka on itse ollut pitkään mukana kotkatoiminnassa”

Vertaisohjaajakoulutuksen käytyään nuoren tulisi piirijärjestöjen mukaan selviytyä jo monenlaisista tehtävistä. Kyselyyn vastanneista piirijärjestöistä kymmenen oli sitä mieltä, että koulutetun vertaisohjaajan tulee selviytyä itsenäisesti leikinohjaamisesta. Muita tärkeitä taitoja ovat nuoren kyky avustaa askartelussa (8 vastaajaa), pitää toimintatuokio (8 vastaajaa) sekä ohjata pienryhmää (8 vastaajaa). Puolet vastaajista oli

sitä mieltä, että vertaisohjaajan on pystyttävä selvittämään ristiriitatilanteita. Lisäksi kohtaan muusta oli toivottu nuorten osaavan toimia yhteistyössä muiden ohjaajien kanssa. Pidettiin myös tärkeänä, että nuori pitää lupauksensa ja pysyy sovitussa aika-
taulussa. Joitain toimintamenetelmiä olisi myös hyvä hallita. Vastaajat painottivat kuitenkin aikuisen ohjaajan vastuuta ja tukea eri toimintatilanteissa, erityisesti ristiriitatilanteiden ratkaisuisa.

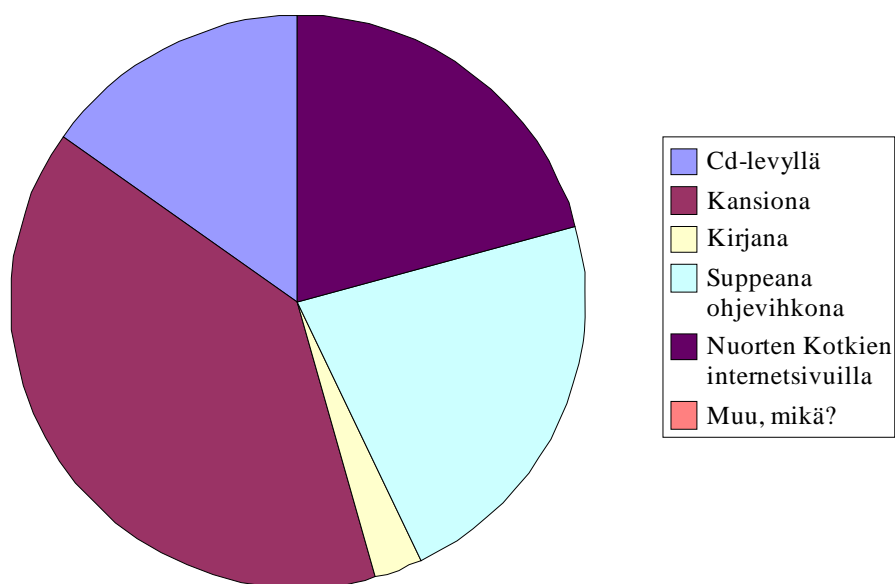
7.2 Koulutusmateriaaliin liitteeksi leikki- ja vinkkirjanen

Koulutuspaketin toivottiin muodostuvan peleistä, leikeistä ja harjoituksista (10 vastaajaa), teorialiedosta (9 vastaajaa), vinkeistä lisätiedon löytämiseksi (9 vastaajaa), koulutuksen ohjelmapohjista (8 vastaajaa) sekä koulutettaville jaettavasta yhteenvedosta (7 vastaajaa). Luentomateriaalia kalvoina tai power point -esityksinä ei juuri kaivattu. Yksi vastaajapiiri toivoi lisäksi materiaaliin puuhapussia.

Oheismateriaalin tarve jakaantui hyvin tasaisesti kaikkien kyselylomakkeen vaihtoehtojen kesken. Vastaajissa oli piirejä, joille kaikki materiaali oli tervetullutta ja toivottua, ja toisaalta piirejä, joilla ei ollut tarvetta juuri millekään oheismateriaalille. Yli puolet vastaajista kuitenkin toivoi koulutukseen osallistuneille leikki- ja vinkkirjasta. Yksi vastaajista toivoi materiaalia oppisopimustyylliselle vertaisohjaajakoulutukselle, joka tapahtuisi oman osaston ohjaajan opastuksella käytännön toiminnassa.

7.3 Monipuolista materiaalia on helpoin käyttää kansiona

Koulutusmateriaalin julkaisumuodon löytämiseksi vastaajia pyydettiin valitsemaan kolme heille sopivinta vaihtoehtoa ja numeroimaan ne numeroilla 1, 2 ja 3 mielekkäysjärjestyksessä. Seuraavassa kaaviossa esitetään vastausten jakautumista eri vaihtoehtojen välille.

Kaavio 2: Kysymys 8. Millaisessa muodossa toivoisitte koulutuspaketin olevan?

Vaikka vastaukset jakaantuivatkin neljän vaihtoehdon välille, sai kansio kuitenkin eniten sekä ensimmäisen vaihtoehdon vastauksia että yhteismääräisiä vastauksia. Kansion kannatuksiksi tuli 25, jonka prosenttiosuus koko tuloksesta oli 38%, suppean ohjevihkosien sekä Nuorten Kotkien internetsivustolla olevan julkaisun painotukset olivat 15 ja cd-levyn 11. Kirjaa kannatti vain yksi piirijärjestö. (Kaavio 2)

Koulutuspaketin sisällöstä vastanneet piirijärjestöt toivoivat hyvin monipuolista. Lähes kaikki kyselyssä mainitut aihepiirit koettiin tärkeiksi. Erittäin tärkeinä pidettiin sosiaalisten taitojen harjoittamista ja vertaisohjaajuuden merkityksen selvittämistä. Hieman tärkeiksi nähtiin järjestötietämys, ensiapu sekä askartelu ja kädentaidot.

”Askartelua ylikorostetaan. Se karsii poikia. Pitäisi olla enemmän muutakin toulumista.”

Lisäksi piirijärjestöt halusivat nostaa esille monenlaisia muita asioita, joista eniten nousivat esille tiedottaminen, lapsen tai vanhemman kohtaaminen sekä ohjaajan ja vertaisohjaajan yhteistyön ja -toiminnan merkitys.

”Vertaisohjaajan ja varsinaisen ohjaajan yhteistyö ja yhteistoiminnan merkitys, vas-

tuut ja tietojen ja kokemusten jakamisen merkitys = 'toinen toistaan tukien...' ”

”Kotkatoiminnasta tiedottaminen – tunnettavuuden lisääminen, tiedottaminen sisäisesti.”

Koska kyseessä on aatteellinen varhaisnuorisoyhdistys, on erittäin tärkeää, että Nuorten Kotkien arvot näkyvät selvästi koulutuksessa. Useat piirijärjestöt toivoivat, että arvot tuotaisiin koulutuksessa esille leikein, tehtävin ja esimerkein, ei niinkään teoriatietona. Toisaalta osa piireistä halusi nimenomaan näin tärkeän asian juuri teoria-
na, asiat asioina. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että arvoista pitää alkaa puhua heti alusta asti koko koulutuksen ajan, eikä vain yhtenä koulutuskertana yksittäisenä opetustuokiona.

”Mihin arvoihin toiminta perustuu – kertausta, koska tärkeää sisäistää järjestön arvot => toiminnan lähtökohta ja perusperiaate”

”- - - Vertosu-ikäinen tietenkin ottaa ihan teoriaa vastaan, mutta osaksi voisi luoda tehtäviä, ehkä visailuja ja muuta sellaista, joissa nuoret itse hankkisivat tietoa Kotkille tärkeistä asioista. - - - Itse hankittu tieto jää paremmin päähän.”

7.4 Koulutusmateriaalia on voitava päivittää ja soveltaa

Koulutuspaketin kokoamiseen piirijärjestöillä oli monta vinkkiä ja toivetta kerrottavana. Osalla piireistä odotukset materiaalin osalta ovat suuret, ja kansio tulee tarpeeseen. Piireistä haluttiin huomauttaa, että koulutuskerrat eivät saa muodostua liian raskaiksi, ja nuoria ei kiinnosta käyttää vapaa-aikaansa teoreettisiin luentoihin. Huomautettiin myös, ettei vertaisohjaajan tarvitse vielä tietää kaikkea kaikkea, eikä hänen niskaansa saa koulutuksen jälkeen laittaa liikaa työtä ja vastuuta.

”Koulutusohjelman tarkoituksena ”tuottaa” innokkaita nuoria löytämään itselleen pitkäaikainenkin harrastus, mukavia kavereita, yhdessäoloa. Eikä täysin oppinut ohjaajaohjus, jolle koulutuksen jälkeen voikin työntää kaikki työt ja tehtävät osastossa.”

Vastaajat muistuttivat pienistä käytännön asioista. Koulutusmateriaalin tulee olla selkeästi jäsenneltyä ja helppokäyttöistä sekä tietoja tulee olla helppo päivittää. Piirijärjestöt ovat myös huomanneet, että erikokoisilla ja muuten erilaisilla piireillä on toisistaan paljonkin eroavat tarpeet. Tämä näkyi myös vastauksissa, sillä usean vastauslomakkeen lopussa toivottiin koulutusmateriaalista muunneltavaa ja kaikille piireille käyttökelpoista.

”Toivomme, että huomioitte muunneltavuuden resurssien kokoon suhteuttaen.”

8. KOULUTUSPAKETIN KOKOAMINEN

Käsittelin koulutusmateriaalia ja opinnäytetyötekstiä koko ajan ajatuksissani kahtena erillisenä työnä, jotka ovat kuitenkin yhteydessä toisiinsa, ikään kuin rinnakkaisteokset. Molemmille töille asetin omat aikataulunsa, jotka kulkivat lomittain. Koulutuspaketin kokoamisen loppuvaiheessa opinnäytetyöteksti sai väistyä kokonaan ajatusten tieltä, jotta sain antaa koko panokseni materiaalin laatimiselle. Kun koulutuspaketti valmistui, työnsin sen kokonaan ajatuksistani laatiakseni opinnäytetyötekstiä. Vasta jonkun ajan kuluttua pystyin ajattelemaan koulutusmateriaalia ilman, että se hallitsi kaikkia ajatuksiani, jonka jälkeen saatoin kuvata kokoamisprosessia hieman pienemmällä tunnelatauksella. Koulutusmateriaalin kokoamisen viimeiset vaiheet olivat hyvin hektisiä ja ne veivät ajatukset täysin.

8.1 Aineiston kokoaminen

Koulutuspaketti alkoi muodostua pikkuhiljaa, kun sain hieman aineistoa sitä varten koottua. Vasta nähtyäni, millaista materiaalia saan hankittua kirjastoista ja internetistä, kokonaisuus alkoi hahmottua minulle. Alkuun pääseminen oli helppoa, mutta kun irrallisia aiheita alkoi koota loogisiin yhteyksiin, alkoikin suurempi työ. Joidenkin

aiheiden välinen raja ei ollut kovin selvä, joten minun piti ensin selvittää itselleni käyttämäni termistö ja miten aiheet rajaan, ennen kun saatoin valita materiaalia eri otsikoiden alle.

Pyrin koko ajan siihen, että teoriamateriaali olisi mahdollisimman ajatonta, ettei materiaalia jouduta heti päivittämään. Harjoituksissa etsin niin erilaisia leikkejä ja aiheita kuin mahdollista, jotta jokaiselle ryhmälle ja kouluttajalle löytyisi edes jotain. Samalla yritin myös muistuttaa itseäni, etten voi tehdä kaikkea valmiiksi kouluttajille, vaan koulutusmateriaali tarjoaa heille välineet. Siksi laitoinkin suurimman painoarvon lähteille, joista saa lisätietoa eri aiheista.

Lähdeluettelojen teossa käytin apunani kirjastojen internettietokantoja ja tietokirjojen kustantamojen internetsivustoja. Tutustuin sopivalta tuntuviin teoksiin vielä erikseen, jonka jälkeen joko hylkäsin tai hyväksyin ne lähdeluetteloon. Kirjaluetteloihin otin mukaan myös joitain hyvin teoreettisia kirjoja, mutta varsinaisessa tekstissä pyrin kansankielisyyteen ja helppolukuisuuteen.

Tunnettuus-osioon pyysin Nuorten Kotkain Keskusliiton asettamaa viestintätyöryhmän puheenjohtajaa, toimittaja Jouko Veijonahoa kirjoittamaan teoriaosuuden. Tämän osuuden loppuun merkitsin, että teksti oli Veijonahon tekemä.

8.2 Aihealueiden painottaminen

Kyselyyn vastanneitten piirijärjestöjen mielipiteet jakaantuivat melko tasaisesti, kun kysyttiin, miten tärkeinä he pitivät nimettyjä aihealueita. Tämä osoitti sen, että kaikkia aiheita oli käsiteltävä riittävän kattavasti.

Jotta koulutus voi onnistua, ryhmän tulee tuntea toisensa. Ilman sitä ryhmäläiset eivät voi asettaa itseään ja tunteitaan täysivaltaisesti mukaan. Siksi painotin kouluttajia ohjeistettaessa, että ryhmäytymisharjoituksia on tehtävä joka koulutusviikonlopussa, vaikka painopiste näille onkin ensimmäisellä kerralla. Lisäksi tutustumis- ja nimi-leikkejä on syytä leikkiä tarpeen vaatiessa muillakin kuin ensimmäisellä kerralla, varsinkin jos edellisestä kerrasta on paljon aikaa ja nuoret eivät ole välillä tavanneet toisiaan.

Vastaajat määrittelivät sosiaaliset taidot erittäin tärkeäksi osaksi vertaisohjaajan koulutusta. Sosiaalisia taitoja harjoitetaan monessa aihealueessa huomaamatta, lähes kaikissa aiheissa tehdään ryhmätöitä joko keskustelemalla tai kokeilemalla ja jokaiseen koulutuskertaan liittyy ryhmäytymis- ja tutustumisharjoituksia. Siitä huolimatta päätin lisätä koulutusruntoon erikseen sosiaaliset taidot. Tässä kohdassa esittelin harjoituksia, jotka vaativat koko ryhmältä yhteistoimintaa.

Ensiapu oli vastausten perusteella kolmen vähiten tärkeän koulutusaiheen joukossa. Kuitenkin nuorilta saamani viesti oli, että he kokivat ensiavun erittäin tärkeäksi osaksi koulutusta ja Nuorten Kotkain Keskusliiton vuonna 2006 pidetyssä liittokokouksessa Ohjaaja- ja vertaisohjaaja-asiat -työryhmä näki ensiapu-koulutuksen kaikille ohjaajille erityisen tärkeänä (Nuorten Kotkain Keskusliitto 2006). Päätin näihin seikoihin vedoten painottaa ensiapua tärkeämpänä kuin kyselyn vastaukset osoittivat.

8.3 Asioista kokonaisuuksiksi – aiheista koulutusviikonlopuiksi

Tavoitteena oli saada koulutusmateriaalista tasapainoinen kokonaisuus. Jokaiselle kuudelle viikonlopulle oli saatava riittävästi aineistoa, mutta ei liian paljon aihealueita. Oli myös huomioitava, ettei yhdestäkään viikonlopusta tullut liian raskas nuorille, jotka osallistuvat kursseille oman koulutyönsä ohella. Jokaiseen viikonloppuun oli siis riitettävä myös toiminnallisia aiheita.

Vaikka keskustellessani Nuorten Kotkain Keskusliiton edustajien kanssa totesimme sekä vertaisohjaajuuden merkityksen että Nuorten Kotkien arvojen olevan olennaisia kokonaisuuksia ja palvelevan ensimmäisen viikonlopun aiheina Nuoria Kotkia hyvin, en kuitenkaan lopulta päätenyt valitsemaan niitä aloituskerran aiheiksi. On tärkeää, että ensimmäisen viikonlopun aikana saadaan nuoret innostumaan asiasta ja kokemaan, että heille on koulutuksesta hyötyä. En usko että samaa hyötyä ja innostusta saavutetaan teorian tietoon pohjautuvalla ja käytäntöön vaikeasti sovellettavalla tiedolla kuin ensimmäiseen viikonloppuun valitsemillani, käytäntöön helposti yhdistettävillä leikinohjauksella ja toiminnan suunnittelulla.

Aihealueiden jako viikonloppuihin ei ollut helppo eikä yksiselitteinen tehtävä. Se

aiheutti eniten päänvaivaa minulle koko koulutusmateriaalin kokoamisessa ja oli ehdottomasti haastavin yksittäinen osa koko opinnäytetyön teossa. Moni aihe olisi ollut tärkeää ottaa heti alkuun, mutta se ei ollut mahdollista. Niinpä minun piti arvottaa ja punnita erilaiset vaihtoehdot ja miettiä, miten tieto tulisi nuoren kannalta mielekkäimmässä järjestyksessä ja olisi tasapainossa muiden viikonloppujen suhteen.

Ensimmäinen viikonloppu on ratkaiseva siltä osin, jatkaako nuori koulutuksissa vai jättääkö hän sen kesken. Tämän vuoksi pyrin tekemään ensimmäisestä koulutuskerasta mahdollisimman toiminnallisen ja mukavan, unohtamatta kuitenkaan käytännön tietoa ja hyötyä. Tämän vuoksi valitsin aiheiksi ensimmäiseen koulutukseen leikinohjauksen ja toiminnan suunnittelun. Molemmat aiheet ovat helposti käytäntöön sovellettavia ja nuoret voivat kokeilla oppimaansa heti kerhoissa tai leireillä, siellä missä kukakin toimii. Molemmat aiheet ovat myös helpoiten opetettavissa käytännön kautta.

Pohdimme vielä oikolukuvaiheessakin Nuorten Kotkain Keskusliiton edustajien kanssa, pitäisikö Nuorten Kotkien arvojen olla jo ensimmäisessä koulutusviikonloppussa. Päädyin kuitenkin laittamaan ne vasta neljänteen viikonloppuun, koska siihen mennessä on joukosta varmasti jo karsiutunut pois nuoret, joista ei lopulta olekaan vertaisohjaajaksi. Näin ollen tuolloin koulutukseen osallistujilla on suurempi halu ja tarve oppia lisää Nuorista Kotkista. Tästä syystä myös Kotkatietämys on koulutuksen viimeisiä aihealueita.

8.4 Ulkoasu

Sekä minulla, että yhteyshenkilölläni Soili Sirenteellä Nuorten Kotkain Keskusliitosta oli alkuun ajatus, että koulutusmateriaali julkaistaan jossain nykyaikaisessa muodossa, kuten cd-romilla. Kysely kuitenkin osoitti, että piirijärjestöt ovat edelleen perinteisen painotuotteen kannalla, ja tietenkin käyttäjien toive ratkaisi. Materiaali koottiin kansioon, mutta jätimme varauksen sen julkaisemiseksi myös Nuorten Kotkien internetsivuilla ainakin joiltain osin.

Koulutusmateriaalikansion taitto annettiin ammattilaisen vastuulle ja taittaja Taina

Leino muotoili kansion Nuorten Kotkien painotuotteissa käytettyyn ulkoasuun. Kansista tuli tyylikäs kokonaisuus ja sitä on miellyttävä katsella.

8.5 Koekoulutus

Koekoulutus pidettiin Porissa 18.-19.11.2006. Koulutukseen osallistuneista nuorista seitsemän oli Porista ja neljä Kuopiosta. Nuoret olivat iältään 12-17-vuotiaita. Kokeineet ohjaajat tarkkailivat koulutustilannetta lähes koko ajan ja antoivat koulutuksen jälkeen siitä palautetta sekä suullisesti että kirjallisesti. Myös nuoret antoivat koulutuksesta kirjallisen palautteen.

Koekoulutuksessa pidin koulutusmateriaalin ensimmäisen viikonlopun osuuden. Koulutuksen pääpaino oli toiminnalla ja yhdessä ololla, tutustumisella ja ryhmäksi tulemisella. Viikonlopun teoreettiset osa-alueet olivat leikin ohjaus ja toiminnan suunnittelu.

Koulutuksen ensimmäisestä päivästä suuri osa meni tutustuessa ja erilaisia ryhmäytymisharjoituksia tehtäessä. Jouduin muuttamaan aikatauluja hieman Kuopiosta tulleiden juna-aikataulujen vuoksi, joten illalla koulutus venyi hieman alkuperäistä suunnitelmaa pidemmälle. Huomasin nuorten tulevan iltaa kohden levottomammaksi, joten jätin toiminnan suunnittelusta muutaman harjoituksen pois ja ohjasin iltaohjelmaksi tarkoitetun taskulamppuleikin jo ennen varsinaista iltaohjelmaa. Tämä osoittautuikin hyväksi vaihtoehdoksi ja loppu ilta meni paljon mukavammissa merkeissä, kun nuoret olivat saaneet vähän purkaa energiaa ulkona.

Nuoret laittoivat lauantaina iltapalan itse. Pienellä ohjauksella kaikki löysivät paikansa ja työnsä, tunnelma oli leppoisa ja illasta tuli mukava. Kehitin muutaman hauskan illanistujaisleikin suunnitellun iltaohjelman tilalle, jonka jälkeen nuoret saivat vapaata aikaa loppu illan. Illan aikana porilaiset ja kuopiolaiset nuoret tutustuivat toisiinsa vielä paremmin ja sunnuntaiaamuna ryhmä oli vielä yhtenäisempi.

Sunnuntain painopiste oli leikinohjauksella ja teorian tiedon jälkeen koitimme asioita käytännössä. Pelasimme pelejä sekä sisällä että ulkona ja nuoret saivat päästää sisäi-

sen lapsensa valloilleen. He heittäytyivätkin yllättävän hyvin peleihin ja leikkeihin mukaan ja leikkituokiot olivat hyvin onnistuneita.

Palautteessaan nuoret toivoivat koulutukselle jatkoa ja he myös toivoivat, että yhteistyötä koulutukseen osallistuneen kahden piirijärjestön kesken jatkettaisiin. Nuoret antoivat myös positiivista palautetta koulutuksesta ja kouluttajasta, mutta osa olisi toivonut enemmän teoreettista antia ja eri aihealueita.

Huomasin koulutuksen kuluessa, että kaikille nuorille ei ollut täysin selvää vertaisohjaajan tehtävät ja vastuut. Toisaalta huomasin myös, että joukkoon oli valikoitunut muutama nuori, jotka eivät välttämättä olleet ainakaan vielä valmiita vertaisohjaajakoulutukseen. Keskusteltuani heidän ohjaajiensa kanssa ymmärsin, että nämä nuoret olivatkin koulutuksessa lähinnä sosiaalisen kasvamisen vuoksi. Kun ryhmä on pieni, se ei haitannut kovinkaan paljon, mutta isommassa tai kouluttajalle täysin vieraassa ryhmässä se olisi voinut vaikeuttaa kouluttajan ja koulutettavien työskentelyä paljonkin.

Koulutusta seuranneiden ohjaajien palautteessa kiiteltiin koulutuksen sisältöä ja ajankohtaisuutta. Ohjaajat myös kertoivat, että kouluttajasta huomasi, kyseessä oli pitkään Nuorissa Kotkissa toiminut ja hyvin asioista perillä oleva henkilö. Kouluttajan puhetaitoja keuhuttiin, mutta itsevarmuutta kaivattiin lisää. Myös ohjaajat olivat huomanneet, etteivät kaikki nuoret olleet tietoisia siitä, mitä vertaisohjaajana olo tarkoittaa.

9. POHDINTAA

Koulutusmateriaalin kokoaminen on ollut hyvin antoisaa ja haastavaa. Se on vienyt paljon aikaa, varmasti enemmän kuin opinnäytetyöltä edellytetään. En ole kuitenkaan hetkeäkään katunut, että otin aiheen vastaan tai etten tahtonut näinkään suuritöiseen projektiin työparia. Olen nauttinut joka hetkestä, jonka olen saanut tehdä työtä, joka tulee tarpeeseen.

Halusin tehdä opinnäytetyöni järjestösektorille, koska se on ammatillisten toimijoiden joukossa kasvava alue. Yhä useammin sosiaalialalla hyödynnetään kolmannen sektorin resursseja ja yhdistykset työllistävät koko ajan enemmän sosiaalialan ammattilaisia sekä projektityössä että erilaisissa laitoksissa. Julkinen sektori ja järjestöt toimivat yhä useammin ainakin jossain määrin yhteistyössä ja näin ollen harva sosiaalialan toimija pystyy täysin välttymään järjestötoiminnalta.

Pohdin opinnäytetyöni virallista nimeä pitkään. Halusin siinä näkyvän jotenkin Nuorten Kotkien toiminta ja arvot personoituna. Lopulta aloin pohtimaan tuntemiani kotkalauluja, kunnes huomasin hyvin paljon Nuorten Kotkien kansainvälisilläkin leireillä laulettua "Käsi kädessä maailmaan" -laulussa olevan hyvin osuvat sanat. Niinpä valitsin tämän laulun nimen opinnäytetyöni nimeksi.

Myös koulutukset ovat osa sosionomi (AMK):n työkenttää. Työtovereiden ja alaisten perehdytys on pienimuotoista koulutusta, mutta usein sosiaalialalla toimiva on myös osaltaan järjestämässä suurempia koulutuksia, jos ei kouluttajana niin kuitenkin suunnittelu- ja järjestelytyössä.

Projektin aikana jouduin monesti tarkastelemaan työtäni sen ulkopuolelta hyvin kriittisesti. Varsinkin koulutusrungon luominen oli kompromissien antamista itselleen. On todella haastavaa laittaa järkevään järjestykseen aiheita, joista kaikki ovat tärkeitä. Ei ole myöskään helppoa luopua ajatuksesta, jonka on pitkään uskonut olevan oikea ja paras mahdollinen.

Tarvekartoituskyselyn vastaukset olivat helposti tulkittavissa ja vastausprosentti oli mielestäni erittäin hyvä. Vain kolme piirijärjestöä viidestätoista jätti palauttamatta kyselylomakkeen. Tämä osoittaa, että materiaalille on tarvetta ja sitä kohtaan oltiin kiinnostuneita.

Kaikkein positiivisinta koko projektin tekemisessä on ollut palaute, jota olen saanut suoraan piirijärjestöistä. Monissa piirijärjestöissä oli jo pitkään odotettu tämän tyyppistä koulutusmateriaalia ja kokoamani materiaali otettiin tyytyväisenä vastaan. On myös kiitelty sitä, että koulutusmateriaalin tekee joku muu kuin keskusliiton työntekijät. Pienemmät piirijärjestöt ovat olleet mieleissään siitä, että materiaalia ko-

koa henkilö, joka tietää ja ymmärtää pienien ja heikompien piirijärjestöjen tilanteen ja pystyy näin ollen käsittämään muunneltavuuden tarpeen oikein. Tämä etukäteen tullut kiitos ja kannustus on auttanut monen tiukan hetken yli ja on kannustanut sitoutumaan työn tekemiseen entistä suuremmalla innolla.

Sain myös hyvin positiivista palautetta materiaalin valmistuttua. Julkaisutilaisuudessa piirijärjestöjen edustajat totesivat moneen otteeseen materiaalin olevan helppoluokkinen ja sitä oli helppo tulkita. Vertaisohjaajia kouluttavat henkilöt olivat hyvin tyytyväisiä materiaalin laajuuteen ja päivitettävyyteen. Myös Nuorten Kotkain Keskusliiton henkilökunta ilmaisi tyytyväisyyttään työni tulokseen ja he totesivatkin, ettei materiaali olisi yhtä laaja ja monipuolinen, jos joku henkilökuntaan kuuluva olisi tehnyt sen osana omaa työtään.

Kahden eri kokonaisuuden lomittuessa on ollut vaikeaa panostaa siihen työhön, kumpi kulloinkin on ollut ajankohtainen. Minusta oli vaikeaa sulkea toinen osio pois mielestäni, koska tuntui, että juuri silloin, kun minun ei olisi pitänyt työtä ajatella, mieleeni tuli parhaat ideat ja suurin innostus. Toisen aiheen sivuttaminen oli kuitenkin välttämätöntä, että edes jompikumpi töistä eteni satunnaisia lauseita enemmän. Jos en olisi panostanut kerrallaan yhteen työhön, ei kummastakaan olisi tullut johdonmukaista ja yhtenäistä kokonaisuutta.

Töiden lomittamisessa haastetta antoi myös se, että töiden kieliasu oli hyvin erilainen. Halusin tehdä koulutusmateriaalin arkikieliseksi, enemmän keskusteleväksi ja helposti ymmärrettäväksi. Opinnäytetyöteksti taas luonnollisesti on kielioppisääntöjen mukaan tehty ja hyvin viralliseen muotoon kirjoitettu. Siirtyessäni työstä toiseen kirjoitin usein ensimmäiset kappaleet uusiksi, kun kieliasu ei ollut työhön sopiva. Loppuvaiheessa tämä ongelma ei ollut enää niin suuri, kun tiedostin jo työtä vaihtaessani, että minun on tarkkailtava kirjoituksen tyyliä erityisen huolellisesti.

Koekoulutuksen järjestäminen oli minulle yllättävän haastava vaihe opinnäytetyön teossa. En koe olevani varma ja kokenut työskentelemään nuorten kanssa. Olin hyvin epävarma tilaisuuden onnistumisesta, koska pelkäsin, etten saa kontaktia koulutukseen osallistuviin nuoriin vertaisohjaajiin. Onneksi tämä pelko osoittautui suurelta osin vääräksi. Joissain tilanteissa huomasin yrittäväni liikaa miellyttää nuoria ja mie-

tin, miten toimin oikein. Suurimman osan aikaa olin kuitenkin mielestäni luonteva oma itseni ja varsinkin koulutuksen jälkimmäisenä päivänä pystyin jo kohtaamaan nuoret mielestäni asiallisesti ja tilanteeseen sopivalla tavalla. Tästä kokemuksesta opin sen, että vaikka olenkin epävarma jossain tilanteessa, voin silti selviytyä siitä hyvin. En osaa vieläkään kuvitella itseäni tulevaisuudessa nuorisotyöntekijänä, mutta nyt uskon, että voin työskennellä nuorten kanssa osana työtäni. Koekoulutus antoi minulle rohkeutta tutustua uuteen työkenttään.

Koekoulutuksessa sain kontaktia nuoriin ja työskentelin heidän kanssaan, mutta sen lisäksi pääsin tarkastelemaan työtäni, koulutusmateriaalia ja sen toimivuutta. Huomasin, että suurimmaksi osaksi kirjaamillani harjoituksilla saa järjestettyä koulutuksen ilman, että etsii aineistoa muualta. Samalla kuitenkin ymmärsin vielä paremmin, ettei samat leikit ja pelit käy kaikille ryhmille. Huomasin myös miten tärkeää on, että on varasuunnitelma ja muutama ylimääräinen ohjelma muutosten varalle. On melko haastavaa suunnitella koulutus tuntemattomalle ryhmälle, joskaan se ei varmasti ole paljoa sen helpompaa senkään jälkeen kun ryhmä on jo hieman tuttu.

Opinnäytetyön toiminnallista osuutta, koulutusmateriaalia kootessani huomasin jossain vaiheessa pyrkiväni täydellisyyteen. Mikään ei olisi riittänyt minulle ja tunsin koko ajan, ettei työni ole riittävän laaja. Kun tiedostin ongelmani, aloin suhtautua itseeni kriittisemmin ja lopulta kielsin itseäni kokoamasta enempää aineistoa. Rajaaaminen oli hyvin haastavaa, enkä alkuun ymmärtänyt, etten voi tehdä materiaalia, jossa on kaikki kaikille valmiina, vaan minun on vain annettava välineet tiedon löytämiseen. Työn edetessä opin määrittelemään paremmin tarpeellisen tiedon rajan ja jättämään vähemmän olennaisia osuuksia pelkiksi lähdeoteiksi tai sivulauseiksi.

Toimittaja Jouko Veijonaho teki koulutusmateriaaliin tunnettuuden osuuden. Vasta saatuani tämän tekstin tajusin, että olisin voinut käyttää enemmänkin asiantuntijoita apunani kootessani materiaalia. Minun ei välttämättä olisi tarvinnut koota kaikkea tietoa ja aineistoa itse. Käytin kuitenkin sitä asiantuntemusta ja kokemusta, jonka olen vuosien varrella saanut sekä osallistuessani Nuorten Kotkien toimintaan että opiskellessani sosionomi (AMK):ksi. Tämän oman asiantuntijuuden käyttö oli tärkeää myös sen vuoksi, että Nuoria Kotkia käsittelevää kirjallista materiaalia on melko vähän ja se on suhteellisen vanhaa ja päivittämätöntä, joten lähdeaineistoa kaikkiin osioihin ei löytynyt valmiina.

Olen toiminut Nuorissa Kotkissa pienestä tytöstä asti, ensin kerhoissa ja leireillä, myöhemmin ohjaajana ja tällä hetkellä lähinnä luottamustehtävissä piirijärjestö- ja liittotasolla. Yllätyksekseni opinnäytetyön teon aikana olen havahtunut erittelemään asioita, jotka ovat tähän mennessä olleet vain itsestään selvä osa Nuorten Kotkien toimintaa. Vaikka olen ollut lähes koko ikäni mukana toiminnassa, tämän opinnäytetyön teko on saanut minut näkemään toiminnan uusista näkökulmista ja miettimään ja kyseenalaistamaan joitain toimintatapoja. Sen lisäksi, että suhtaudun kriittisemmin toisiin toimintatapoihin, olen myös saanut vahvistusta ajatuksilleni positiivisista toimintakäytännöistä. Näkemykseni Nuorten Kotkien toiminnasta ei ole niinkään muuttunut vaan syventynyt ja tarkentunut.

Nuorissa Kotkissa toimivat vapaaehtoistyöntekijät ovat pääsääntöisesti sosiaali- tai kasvatusalalle kouluttamattomia ihmisiä, joilla on halu toimia lasten kanssa ja tehdä työtä heidän hyväkseen. Voidaan ajatella, että Nuorten Kotkien toiminnassa vahvuutena on juuri ohjaajien erilaiset taustat ja taidot. Mietin kuitenkin, riittääkö aina halu toimia, vai pitäisikö joissain tapauksissa olla edes osalla ohjaajista jonkinlainen koulutus tämänlaiseen ohjaustyöhön. Toiminnassa on mukana hyvin monenlaisia lapsia erilaisilla taustoilla, eikä mielestäni aina riitä pelkkä maalaisjärki. Jos lasta tai hänen toimintaansa pitäisi jollain tavalla erityisesti huomioida tai ohjata, onko esimerkiksi putkimiehellä riittävästi tietoa? Ohjaajilla ei välttämättä ole edes ketään asiantuntijaa, jolta voi vaikeassa tilanteessa kysyä neuvoa. Voiko nykypäivän haastavassa yhteiskunnassa järjestää laadukasta toimintaa erilaisille lapsille, jos kenelläkään ohjaustilmissä ei ole minkäänlaista ammatillista näkemystä asioista?

Nuoret, vertaisohjaajiaässä olevat ovat hyvin haastava ikä monella tavalla, mutta erityisesti pidettäväksi mukana Nuorten Kotkien toiminnassa. Peruskoulun ylimmillä luokilla ja toisen asteen koulutuksessa olevat nuoret ovat järjestötoiminnassa hieman väliinpuotoajiaässä. He eivät ole enää lapsia, mutta eivät vielä aikuisiakaan. Pohdin paljon sitä, miten nämä nuoret saataisiin pysymään mukana toiminnassa. Vertaisohjaajakoulutus on tietenkin yksi keino, sehän tuo vastuuta nuorille ja samalla järjestetään toimintaa vain heidän ikäryhmälleen. En kuitenkaan usko, että se riittää, varsinkin kun kaikki nuoret eivät ole vertaisohjaaja-ainesta. Varsinkin pienissä piirijärjestöissä, joissa nuoria on vähemmän, ongelma on merkittävä, sillä niissä ei ole resurs-

seja järjestää nuorille omaa toimintaa lapsitoiminnan lisäksi. Se taitaa kuitenkin olla ainut todellisesti vartenotettava vaihtoehto nuorten säilyttämiseksi toiminnassa.

Lisäksi pohdin, miten nuori sitoutetaan vertaisohjaajakoulutuksen tuomaan vastuuseen. Miten varmistetaan, että nuori osallistuu koulutuksen kaikkiin osioihin ja panostaa niihin niin, että saa niistä kaiken irti? Ei ole helppoa selvittää nuorelle hänen vastuitaan ja velvollisuuksiaan niin, että hän todella ymmärtää ne, mutta ei pelästy niitä. Kuitenkin on tehtävä selväksi, että vertaisohjaajakoulutus ei ole mikään nuorten viikonloppuleiri, vaan täyttä asiaa ja päämäärätietoista toimintaa.

Ei ole helppoa määritellä, kuka on hyvä kouluttaja vertaisohjaajalle. Mielestäni vertaisohjaajakoulutuksen kouluttajan pitäisi olla kokenut Nuori Kotka ja hyvin tietoinen ja perehtynyt järjestön toimintaan. Hänen pitää olla osallistunut toimintaan ohjaajana jo usean vuoden ajan ja lisäksi hänen pitää osata ottaa kontaktia nuoriin. Mielestäni kouluttaja ei saa olla liian nuori, ei liian lähellä koulutettavien ikää. Kouluttajan on oltava tietynlainen auktoriteetti, vaikka koulutuksessa ei olekaan kyse käskemisestä ja määräämisestä. Koulutukseen osallistuvien on kuitenkin pystyttävä kunnioittamaan kouluttajaansa, jotta he voivat ottaa häneltä tietoa vastaan. Kouluttajan tehtävä ei siis ole helppo ja siksi toivonkin, ettei tämä koulutusmateriaali anna nyt mahdollisuutta siirtää koulutusvastuuta piirijärjestöissä kokemattommille. Kouluttajana oleminen on vastuullinen tehtävä, eikä jokainen kykene siihen, vaikka koulutusmateriaali olisi kuinka perusteellinen tahansa.

Kaikki vertaisohjaajakouluttaja -koulutukseen tammikuussa 2007 osallistuneet eivät täyttäneet näitä itse pohtimiani hyvän kouluttajan kriteerejä. Joukossa oli muutamia 17-19 -vuotiaita nuoria ohjaajia, jotka olivat ottamassa vastuun piirijärjestönsä seuraavasta vertaisohjaajakoulutuksesta. Tällainen nuorten toisilleen antama koulutuksen malli on toiminnassa tällä hetkellä ainakin kahdessa Suomen piirijärjestössä. Minä en ole lainkaan vakuuttunut, että tämä vaihtoehto on hyvä. Eräs nuoristakin pohti, miten vertsat kuuntelevat ja osallistuvat hänen pitämässään koulutuksessa, kun leireillä, kerhoissa ja muussa toiminnassa he ovat kavereita ja ikätovereita. Minun mielestäni huoli oli aiheellinen ja koulutuksen järjestäjien kannattaisi pohtia huolellisesti nämäkin näkökannat, ennen kuin antavat koulutusvastuun vasta ohjaajaksi alkaneille, kokemattomille nuorille.

Laatimani Vertaisohjaajan koulutusmateriaali on suunnattu Nuorten Kotkain Keskusliitolle ja sen 15 piirijärjestölle. Siitä huolimatta aineisto on helposti hyödynnettävissä ja sovellettavissa muidenkin järjestöjen ja yhteisöjen käyttöön. Koulutuksen yleiset osiot toimivat sellaisenaan vertaisohjaajakoulutuksessa koulutuksen järjestäjästä riippumatta. Tietenkin suoraan Nuoria Kotkia käsittelevät aiheet on jätettävä pois ja välillisesti koskettavat aiheet muokattava käyttäjän tarpeiden mukaisiksi.

Tiedän, että kokoamani vertaisohjaajien koulutuspakettia on odotettu pitkään piirijärjestöissä. Olenkin pohtinut, missä määrin vertaisohjaajien laadukas koulutus voi paikata sitä, ettei toiminnassa ole sosiaali- tai kasvatusalan ammattilaisia. Jos verrataan tilanteita, joissa vertaisohjaajilla ei ole minkäänlaista perehdytyskoulutusta, tai että he ovat suorittaneet tämän kuuden viikonlopun koulutuksen, lienee itsestään selvää, että koulutuksen suorittaneilla on paremmat lähtökohdat selvitä tehtävästään. Samalla ajattelen, että osa näistä nuorista, jotka suorittavat vertaisohjaajakoulutuksen, siirtyvät aikanaan ohjaajiksi paikallisosastoihin ja piirijärjestöjen toimintaan. Mielestäni heillä on siinä vaiheessa hieman parempi tilanne, kun ohjaajilla, jotka eivät ole koskaan osallistuneet mihinkään koulutukseen. Niinpä koulutusten järjestäminen on pitkällä tähtäimellä Kotkatoiminnan laatua parantava tekijä.

Mielestäni olisi olennaista kouluttaa myös ohjaajia. Ehkä seuraavaksi Nuorten Kotkain Keskusliitto kokoaa ohjaajien koulutusmateriaalin opinnäytetyönä. Se voisi olla suoraan jatkoa tähän vertaisohjaajille suunnattuun koulutukseen tai täysin erillinen kokonaisuus. Joka tapauksessa ohjaajien pitäisi syventää tietoja ja taitoja, joita nuorille vertaisohjaajille on opetettu. Aikuisille ohjaajille koulutusperiaatteetkin on hieman toisenlaiset. Myös kouluttajan ominaisuuksille on hieman erilaiset vaatimukset ja odotukset.

Vertaisohjaajille olisi myös hyvä olla olemassa vaihtoehtoinen koulutusmuoto, varsinkin jos samalla alueella ei ole kuin muutama vertaisohjaajaikäinen. Yhdessä vastauslomakkeessa toivottiin oppisopimuskoulutus-tyyppistä koulutusmateriaalia, jonka mukaan nuorta voisi opastaa vertaisohjaajuuden alkutaipaleissa kerhoissa ja toiminnassa mukana oltaessa. Tämä oli mielestäni loistava ajatus, joka palvelisi varsinkin pieniä piirijärjestöjä.

Olisi todella mielenkiintoista, jos muutaman vuoden kuluttua tutkittaisiin, miten vertaisohjaajan koulutusmateriaali on otettu käyttöön piirijärjestöissä. Olisi mielestäni Nuorten Kotkain Keskusliiton kannaltakin tärkeää tietää, ketkä käyttävät yhteiseksi tarkoitettua materiaalia ja miltä osin se on käytössä missäkin piirijärjestössä, eli missä määrin tavoitteeseen yhtenäisestä koulutuskäytännöstä kaikkialla Suomessa on päästy. Olisi myös syytä tarkastella käyttökokemusten jälkeen, onko materiaalissa tarpeen tehdä jotain muutoksia, jotta se on toimivampi ja kaikkia piirijärjestöjä palvelevampi.

Olen tehnyt ansiokkaasti mittavan opinnäytetyön. Olen iloinen, että otin aiheen vastaan ja tyytyväinen lopputulokseen. Voin olla tyytyväinen itseeni ja todeta, että olen ansainnut saamani positiivisen palautteen. En voi muuta kuin onnitella itseäni hyvin tehdystä työstä.

LÄHTEET

Autio, T. & Kaski, S. 2005. Ohjaamisen taito. Helsinki. Edita Prisma Oy.

Helenius, A. 1993. Leikin kehitys varhaislapsuudessa. Tampere. Kirjayhtymä.

Helenius, A. 2004. Leikin syntymäsijoilla. Teoksessa Piironen, L. (toim.) Leikin pikkujättiläinen. Porvoo. WSOY. 14-23.

Himberg, L. & Jauhiainen, R. 1998. Suhteita – Minä, me ja muut. Porvoo. WSOY.

Jokinen, K. & Malin, M-L. 2000. Ikä, kansalaistoiminta ja verkostot. Teoksessa Malin, M-L. (toim.) Verkostot ja vertaiset. Helsinki. Helsingin Painoteollisuus Oy. 9-15.

Karjalainen, R. 2002. Paikallisyhdistyksen näkökulma yhdistystoiminnassa tapahtuneisiin muutoksiin. Teoksessa Riikonen, V. & Siisiäinen, M. (toim.) Yhdistystoiminnan uusjako. Helsinki. Opintotoiminnan Keskusliitto OK ry.

Kinnunen, S. 2001. Keskilapsuuden tärkeät vuodet. Valmistuminen murrosikään. Juva. WS Bookwell.

Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Jyväskylä. Gummerrus Kirjapaino Oy.

Koskinen, R. 2005. Syrjäytymisen ehkäiseminen. Teoksessa: Helander, J. (toim.) Ohjaus aallon harjalla. Inspiraatioita ja innovaatioita ammatillisen opinto-ohjauksen kentään. Hämeenlinna. Hämeen ammattikorkeakoulu.

Kosonen, P. A. 2000. Elämäntaidolliset haasteet ja ohjaus – näkökohtia habitaatin muodostumisesta ja auttamisen asiantuntijuudesta myöhäismodernissa. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2. Ohjauksen toimikentät. Porvoo. PS-kustannus. 314-359.

Koste, A. & Pursiainen, A. (toim.) 2006. Kansalaistoiminnan järjestöhakemisto 2006. Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry.

Kurki, L. 2006. Kansalainen persoonana yhteisössä. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. (toim.) Hyvä ihminen ja kunnon kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosialipedagogiikkaan. Tampere. Tampere University Press. 115-191.

Lahikainen, A.R. & Pirttilä-Backman, A-M. 2000. Sosiaalipsykologian perusteet. Keuruu. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Malin, M-L. 2000. Vertaisryhmä elinvoimaa kasvattamassa. Teoksessa Malin, M-L. (toim.) Verkostot ja vertaiset. Helsinki. Helsingin Painoteollisuus Oy. 17-21.

Nivala, E. 2006. Kunnon kansalainen yhteiskunnan kasvatuksen ihanteena. Teoksessa Kurki, L. & Nivala, E. (toim.) Hyvä ihminen ja kunnon kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosialipedagogiikkaan. Tampere. Tampere University Press. 25-113.

Nuorten Kotkain Keskusliitto. 2006. Liittokokousmateriaali. Raisio, 22.-23.5.2006.

Nuorten Kotkain Keskusliitto. 2007. Esittely. [online] Helsinki. Nuorten Kotkain Keskusliitto. [Viitattu 17.1.2007] Saatavissa: <http://www.nuoretkotkat.fi>

Pöntinen, H. & Totro, T. 2004. Kirkon ohjaajakoulutuksen lähtökohtia. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 3. Ohjaustyön välineet. Juva. PS-kustannus. 254-274.

Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Keuruu. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Siisiäinen, M. 2002. Yhdistyksen nykytila ja kehityksen suunnat. Teoksessa Riikonen, V. & Siisiäinen, M. (toim.) Yhdistystoiminnan uusjako. Helsinki. Opintotoiminnan Keskusliitto OK ry.

Siljander, P. 2002. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Otava.

Suomen Sosialidemokraattinen puolue. 2007. Nuorten Kotkain Keskusliitto – Connecting Children! [online] Helsinki. Suomen Sosialidemokraattinen puolue. [Viitattu 17.1.2007] Saatavissa: <http://www.sdp.fi/index.php?mid=702>

Suutarinen, S. (toim.) 2006a. Aktiiviseksi kansalaiseksi. Kansalaisvaikuttamisen haaste. Juva. PS-Kustannus.

Suutarinen, S. 2006b. Tietopainotteisen kansalaiskasvatuksen aika ohi Suomessa – miten kansalaiskasvatus uudistetaan? Teoksessa Suutarinen, S. (toim.) Aktiiviseksi kansalaiseksi. Kansalaisvaikuttamisen haaste. Juva. PS-Kustannus. 99-124.

Tulevaisuuden tekijät – Suomi 2015 –kurssi. 2003. Parasta ennen 01 01 2015. Helsinki. Sitra.

Vehviläinen, S. 2003. Helsinki. Ohjaus vuorovaikutuksena. Gaudeamus Kirjat.

Veikkolainen, A. 2005. Nuorten vertaisohjaajakoulutus väkivallan ehkäisijänä. [online]. Helsinki. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [Viitattu 29.8.2006]. Saatavissa:

http://www.mll.fi/mp/db/file_library/x/IMG/81969/file/Nuortenvertaisohjaajakoulutus_vakivalta.pdf

Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä. Tammi

Vertaisohjaajien koulutuspaketti: Piirijärjestöjen toiveet ja tarpeet

1. Millaisesta nuoresta tulee mielestänne hyvä vertaisohjaaja?

2. Mitä tietoja ja taitoja nuorella pitää olla jo ennen vertaisohjaajakoulutuksen alkamista?

3. Miten tärkeänä pidät seuraavia aihealueita vertaisohjaajien koulutuksessa?

(1=ei yhtään tärkeä, 2=hieman tärkeä, 3=en osaa sanoa, 4=tärkeä, 5=erittäin tärkeä)

	1	2	3	4	5
a) Kotkatietämys ja -arvot	☐	☐	☐	☐	☐
b) Järjestötietämys	☐	☐	☐	☐	☐
c) Lapsen kasvu ja kehitys	☐	☐	☐	☐	☐
d) Ryhmytyminen	☐	☐	☐	☐	☐
e) Ensiapu	☐	☐	☐	☐	☐
f) Itsetunto ja itsetuntemus	☐	☐	☐	☐	☐
g) Itsensä arvioiminen ja tarkkailu	☐	☐	☐	☐	☐
h) Leikinohjaus	☐	☐	☐	☐	☐
i) Ryhmänohjaus	☐	☐	☐	☐	☐
j) Leirin ja kerhon suunnittelu	☐	☐	☐	☐	☐
k) Vertaisohjaajuuden merkitys	☐	☐	☐	☐	☐
l) Etiikka	☐	☐	☐	☐	☐
m) Askartelu ja kädentaidot	☐	☐	☐	☐	☐
n) Lasten erilaisuuden huomiointi	☐	☐	☐	☐	☐
o) Sosiaaliset taidot	☐	☐	☐	☐	☐
p) Ongelmatilanteet ja niiden selvittäminen	☐	☐	☐	☐	☐

4. Mitä muita osa-alueita haluaisitte painottaa vertaisohjaajien koulutuksessa?

5. Miten kouluttajan pitäisi tuoda Nuorten Kotkien arvoja esille koulutusten aikana?

6. Millaisista tehtävistä nuoren pitäisi pystyä vastaamaan koulutuksen jälkeen?

a) Lapsiryhmän ohjaamisesta	☐
b) Leikin ohjaamisesta	☐
c) Askartelussa avustamisesta	☐
d) Askartelun ohjaamisesta	☐
e) Kerhon pitämisestä	☐
f) Kerhoillan suunnittelusta	☐
g) Toimintatuokion pitämisestä	☐
h) Leiriohjelman suunnittelusta	☐
i) Pienryhmän ohjaamisesta	☐
j) Kotkatoimikunnassa toimimisesta	☐
k) Riitatilanteiden ratkaisemisesta	☐
l) Muusta, mistä?	☐

7. Mitä materiaalia toivoisitte koulutuspaketin sisältävän?

- a) Kalvopohjia ☐
 - b) Teoriatietoa ☐
 - c) Power Point-esityksiä ☐
 - d) Vinkkejä lisätiedon löytämiseen ☐
 - e) Pelejä, leikkejä ja harjoituksia ☐
 - f) Koulutuksen ohjelmapohjia ☐
 - g) Koulutettaville jaettava yhteenveto aiheista ☐
 - h) Muuta, mitä? ☐
- _____ ☐

8. Millaisessa muodossa toivoisitte koulutusmateriaalin olevan? Valitkaa kolme teidän käyttöönne sopivinta vaihtoehtoa ja merkitkää ne numeroilla 1, 2 ja 3 siten, että 1 on mielekkäin.

- a) CD-levyllä _____
 - b) Kansiona _____
 - c) Kirjana _____
 - d) Suppeana ohjevihkona _____
 - e) Nuorten Kotkien internetsivuilla _____
 - f) Muu, mikä? _____
- _____

9. Mille vertaisohjaajien koulutukseen liittyvälle oheismateriaalille piirijärjestöllänne olisi tarvetta?

- a) Vertaisohjaajan ja piirijärjestön välille tehtävä sopimuspohja ☐
- b) Koulutustodistus pohja ☐
- c) Vertaisohjaajan harrastetodistus pohja ☐
- d) Yhteneväinen ohjelma koulutuksen käyneitten palkitsemiseksi ☐
- e) Koulutukseen osallistuneille leikki- ja vinkkirjanen ☐
- f) Kouluttajarekisteri ☐
- g) Muu, mikä? _____ ☐

10. Mitä muuta toivoisitte huomioitavan vertaisohjaajien koulutuspakettia koottaessa?

Kiitos ajastanne ja vastauksistanne!

Hei!

Olen Outi Veijonaho ja opiskelen sosiaaliajaa Satakunnan ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyönäni kokoan Nuorten Kotkain Keskusliitolle vertaisohjaajien koulutuspaketin, jonka on tarkoitus tulla piirijärjestöjen käyttöön. Tämän vuoksi lähestynkin teitä pienimuotoisella kyselyllä, jolla haluan selvittää piirijärjestöjen tarpeita koulutuksen suhteen. Tämä kysely on lähetetty kaikille Nuorten Kotkien piirijärjestöille. Haluan tehdä koulutuspaketista kaikille piireille sopivan ja toimivan, ja siksi teidän vastauksenne on minulle tärkeä.

Koska te itse tiedätte, kuka teillä osaa parhaiten vastata tähän kyselyyn, annan teille vapaat kädet sen myös itse päättää. Voitte pohtia kysymyksiä yhdessä piirihallituksessanne, tai valita vastaajaksi keskuudestanne henkilön, joka teillä vastaa muutenkin vertaisohjaajatoiminnasta. Jotta valmis koulutuspaketti vastaisi mahdollisimman hyvin teidänkin tarpeitanne, on erittäin tärkeää, että lähetätte vastauksenne oheisessa vastauskuoressa minulle toukokuun loppuun mennessä. Vastaukset käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Vastauksia tarkastellaan kokonaisuuksina, eikä piirijärjestöjä missään vaiheessa vertailla keskenään.

Koulutuspaketin on tarkoitus tulla piirijärjestöjen käyttöön keväällä 2007. Jos tahdotte tutustua tutkimustuloksista koottuun opinnäytetyötekstiin, sitä voi tiedustella sen valmistuttua Nuorten Kotkain Keskusliitosta.

Jos teillä on kyselystä jotakin kysyttävää, tai haluatte muuten vaihtaa mielipiteitänne kanssani, vastaan mielelläni yhteydenottoihinne.

Kiitos ajastanne ja yhteistyöhalustanne!

Keväisin terveisin,

Outi Veijonaho

Porsmusankuja 4
29100 Luvia

044-020 5666
outi.veijonaho@gmail.com

Viikonloppu 1.

lauantai	RYHMÄYTYMINEN ITSETUNTEMUS KERHON/LEIRIN SUUNNITTELU
sunnuntai	LEIKINOHJAUS

Viikonloppu 2.

lauantai	VERTAISOHJAAJUUDEN MERKITYS VERTSUN JA OHJAAJAN YHTEISTYÖ SOSIAALISET TAIDOT
sunnuntai	RYHMÄN OHJAUS

Viikonloppu 3.

lauantai	LAPSEN KASVU JA KEHITYS LAPSEN ERILAISUUDEN HUOMIOINTI
sunnuntai	ONGELMATILANTEIDEN RATKAISU

Viikonloppu 4.

lauantai	NUORTEN KOTKIEN ARVOT MORAALI LAPSEN/VANHEMMAN KOHTAAMINEN
sunnuntai	ENSIAPU

Viikonloppu 5.

lauantai	KOTKATIETÄMYS ASKARTELU
sunnuntai	TIEDOTTAMINEN TUNNETTUUS

Viikonloppu 6.

lauantai	JÄRJESTÖTIETÄMYS ITSEARVIOINTI
sunnuntai	KÄDENTAIDOT